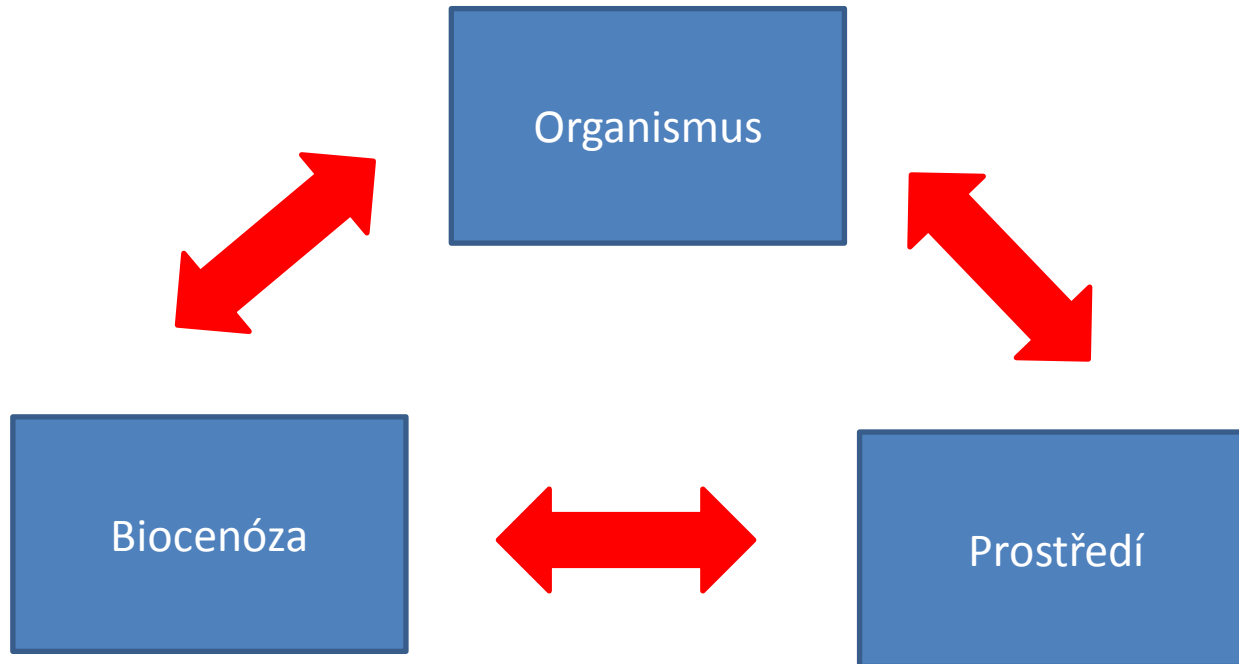
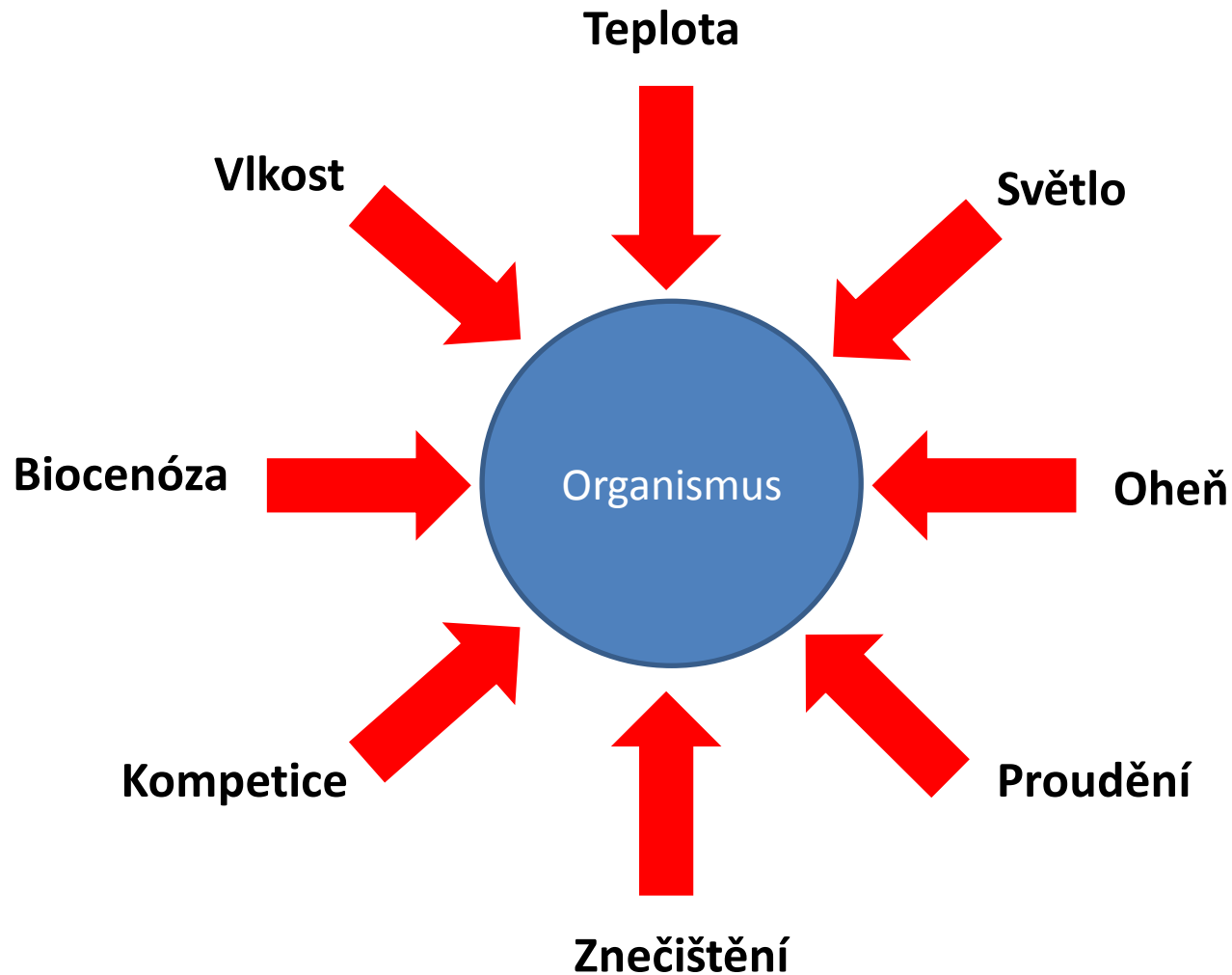

Ekologické faktory

Působení ekologických faktorů na organismus

Základní ekologické faktory

Členění ekologických faktorů:

- Abiotické *versus* Biotické
- Podmínky *versus* Zdroje
- Podle povahy jejich cykličnosti

Členění ekologických faktorů I

Abiotické

- Teplota
- Vlhkost (Voda)
- Světlo
- Půda
- Oheň
- Znečištění

Biotické

- Natalita a mortalita
- Populační dynamika
- Hustota populace
- Kompetice
- Biologické interakce
- Antropogenní vlivy

Členění ekologických faktorů II

Podmínky

- Teplota
- Světlo
- Vlhkost
- Hustota
- Viskozita
- Proudění
- Znečištění

Zdroje

- Záření jako zdroj
- Anorganické molekuly jako zdroj (CO_2 , H_2O , O_2)
- Organismy jako zdroj (sezónnost, nutriční hodnota, počet samic)
- Prostor jako zdroj

Členění ekologických faktorů III

Podle cykličnosti:

- Primárně periodické
- Sekundárně periodické
- Neperiodické

Které faktory to jsou ?

Jaké budou na ně adaptace u různých organismů ?

Cykličnost se odvozuje od planetárních pohybů !

Vítejte ve Vesmíru.

Vývoj vesmíru a lidstva (Kurzweil, 1999)

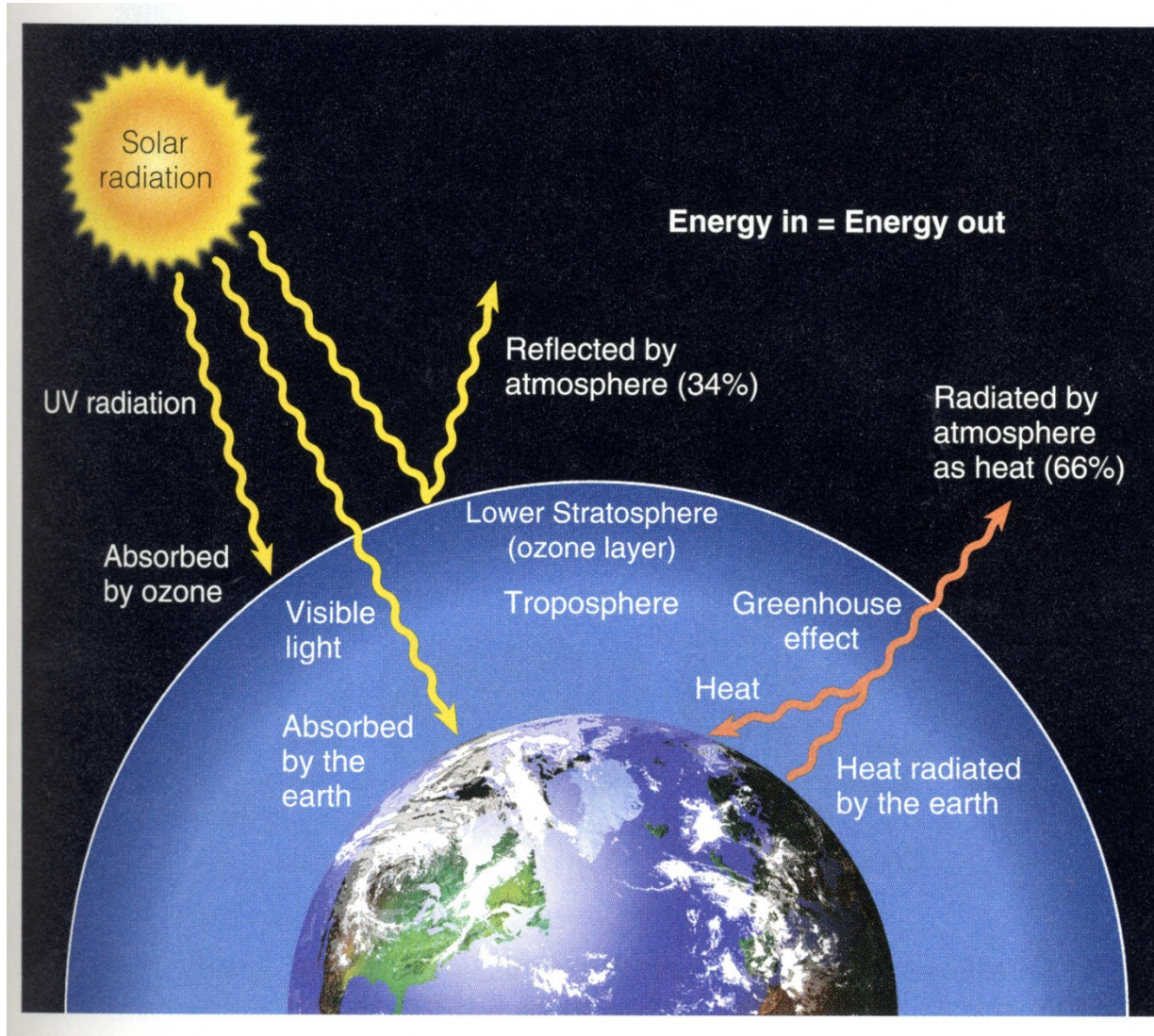
- před 10 až 15 miliardami zrod vesmíru
- o 10^{-43} vteřiny později vzniká gravitace
- 1 MLD po Velké třesku - vznik galaxií
- 5 MLD – vznik Země
- 3,4 MLD – anaerobní prokaryota
- 1,7 MLD – jednoduchá DNA
- 700 MIL – mnohobuněčné R a Ž
- 570 MIL – kambrijská exploze
- 80 MIL – počátek rozvoje savců
- 65 MIL – vyhynutí dinosaurů
- 50 MIL – antropoidní primáti
- 15 MIL – první hominidi
- 5 MIL – *Homo habilis* – nástroje
- 2 MIL – *Homo erectus* – oheň, jazyk, zbraně
- 100 000 let – *Homo sapiens neandrtalensis*
- 90 000 let – vznik *Homo sapiens sapiens*
- 40 000 let – *Homo s. sapiens* – jediný hominid – technologie
- 10 000 – neolitická revoluce
- 6 000 v Mezopotámii první města
- 496-332 př.n.l. – Sokrates, Platon, Aristoteles – racionalistická filosofie
- 1543 – Mikuláš Koperník (heliocentrismus)
- 1687 – Isaac Newton – zákony pohybu a gravitace
- 1859 – Charles Darwin – evoluce
- 1900 – telegraf – celosvětově
- 1939 – komerční lety přes Atlantik
- 1961 – J. Gagarin
- 1971 – kapesní kalkulačka
- 1981 – na trhu první PC – IBM
- 1990 – vznik WWW
- 1997 – počítač Deep Blue poráží šachového velmistra Gary Kasparova
- 1998 – WWW celosvětové rozšíření

Tak jak chutná mléčná dráha ?

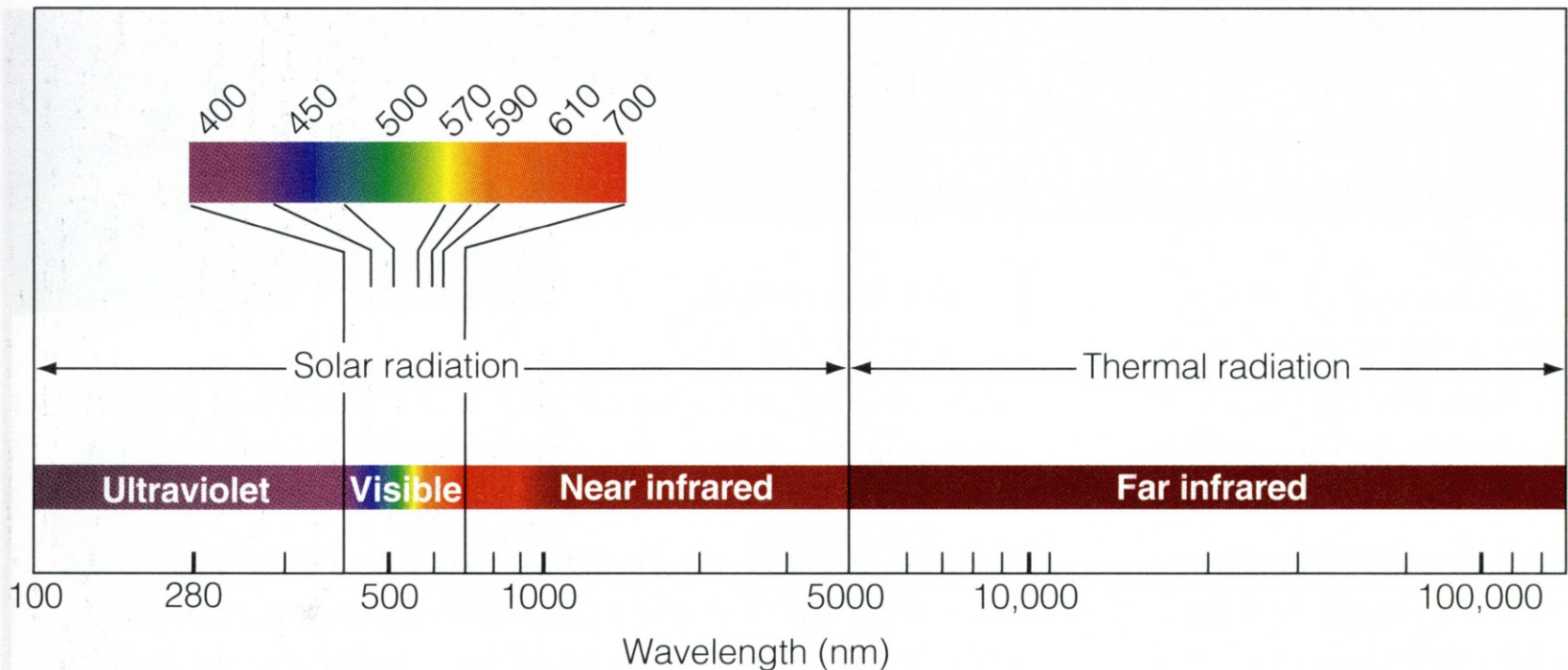

Tok energije ze slunce na zemi

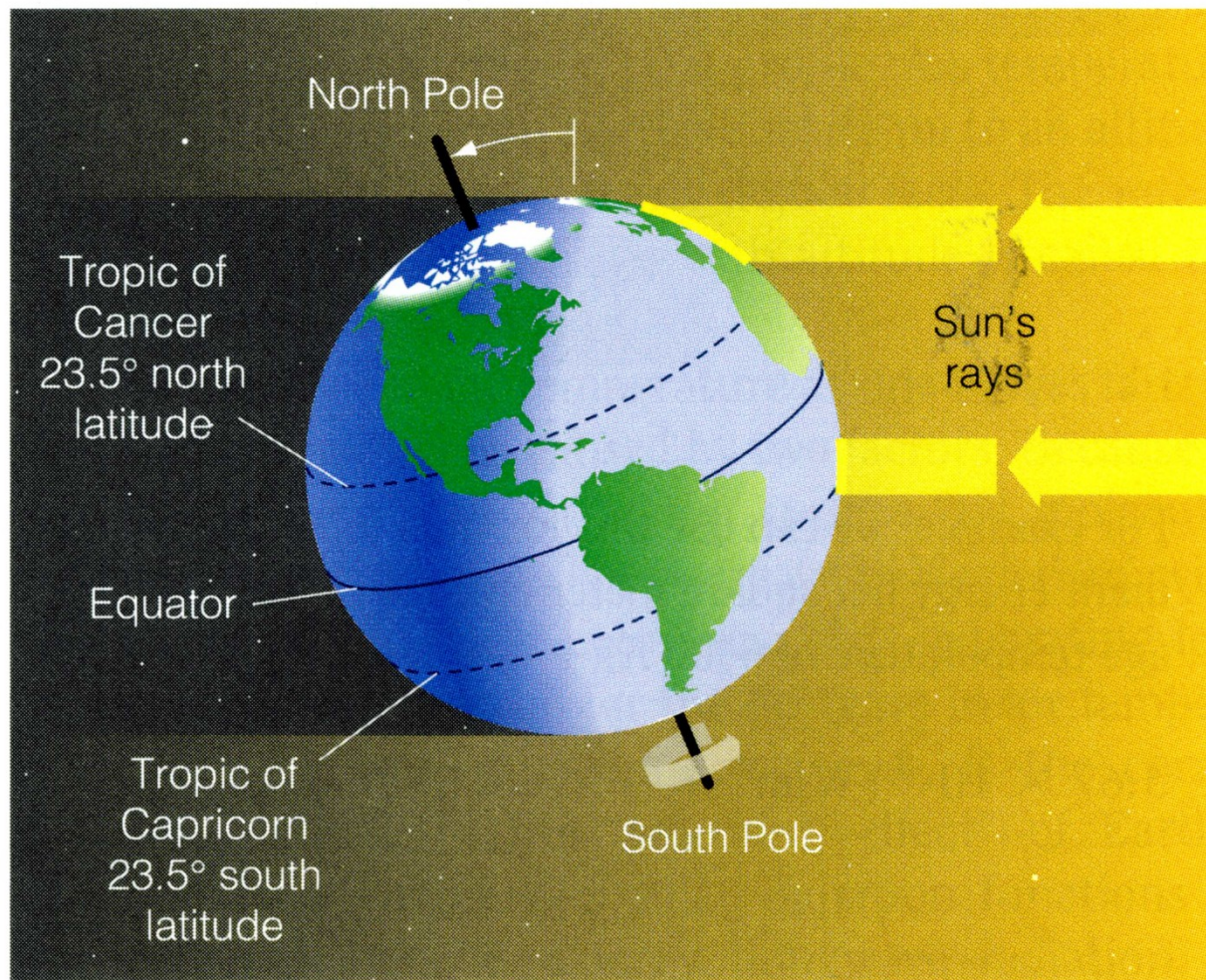

Solární a termální část elektromagnetického spektra

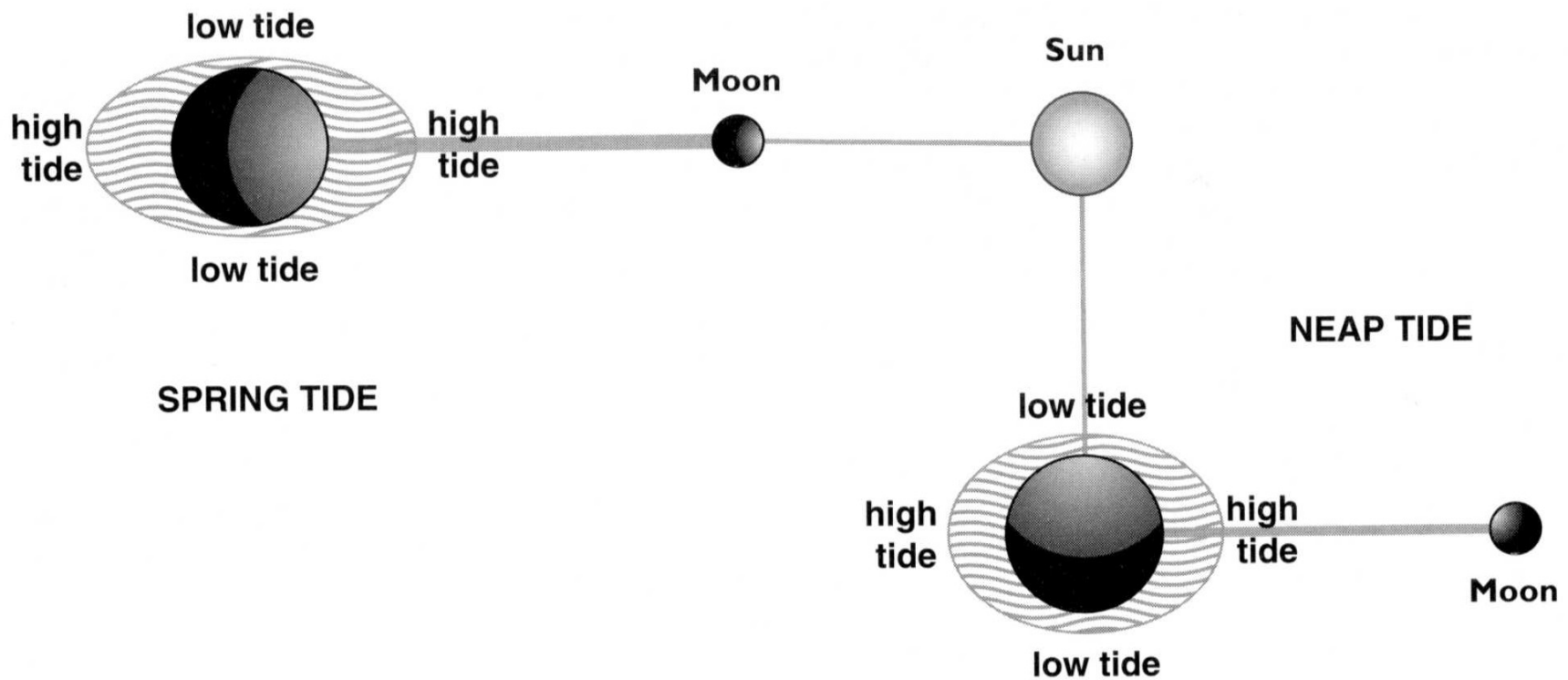

Solární energie dopadající na Zemi

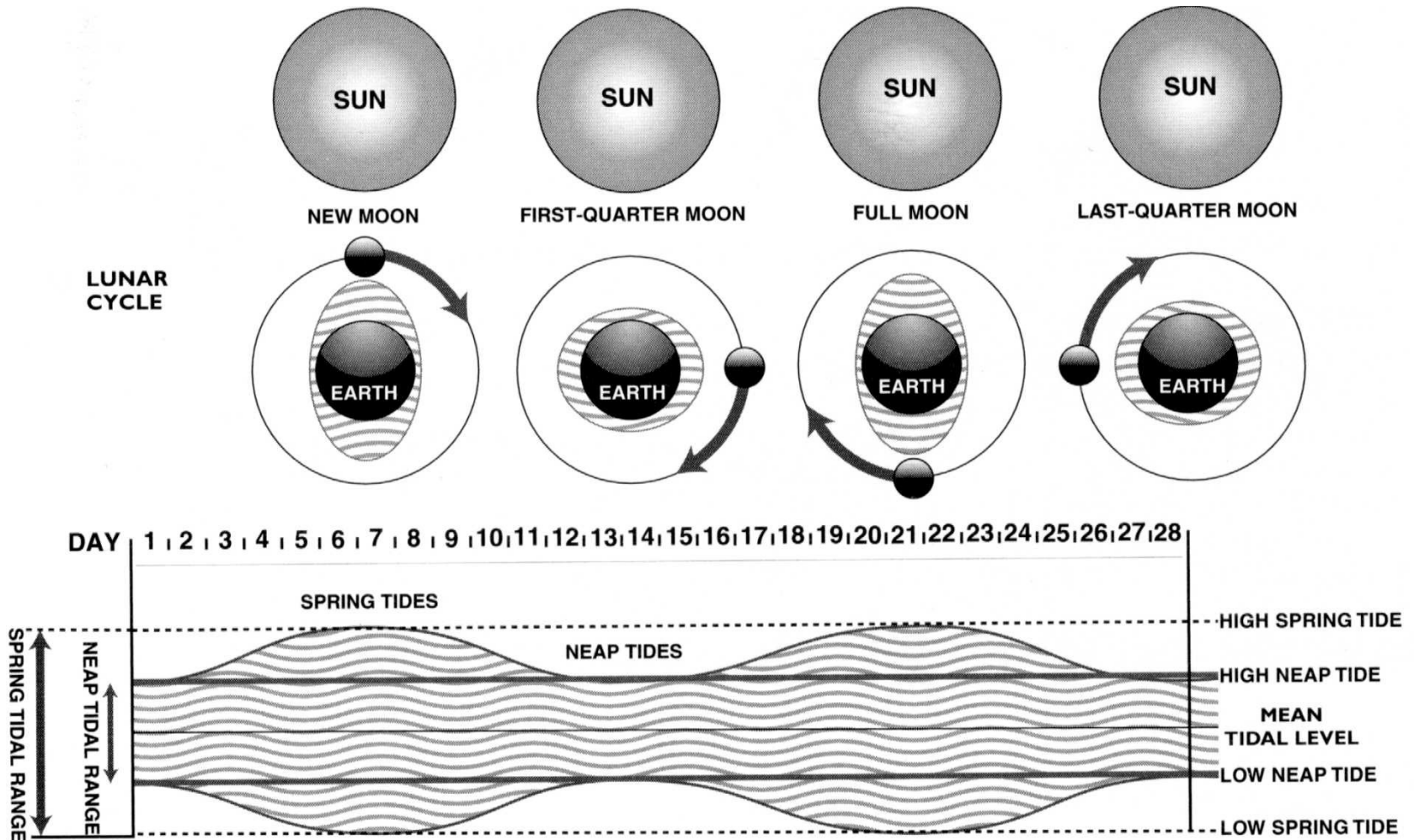

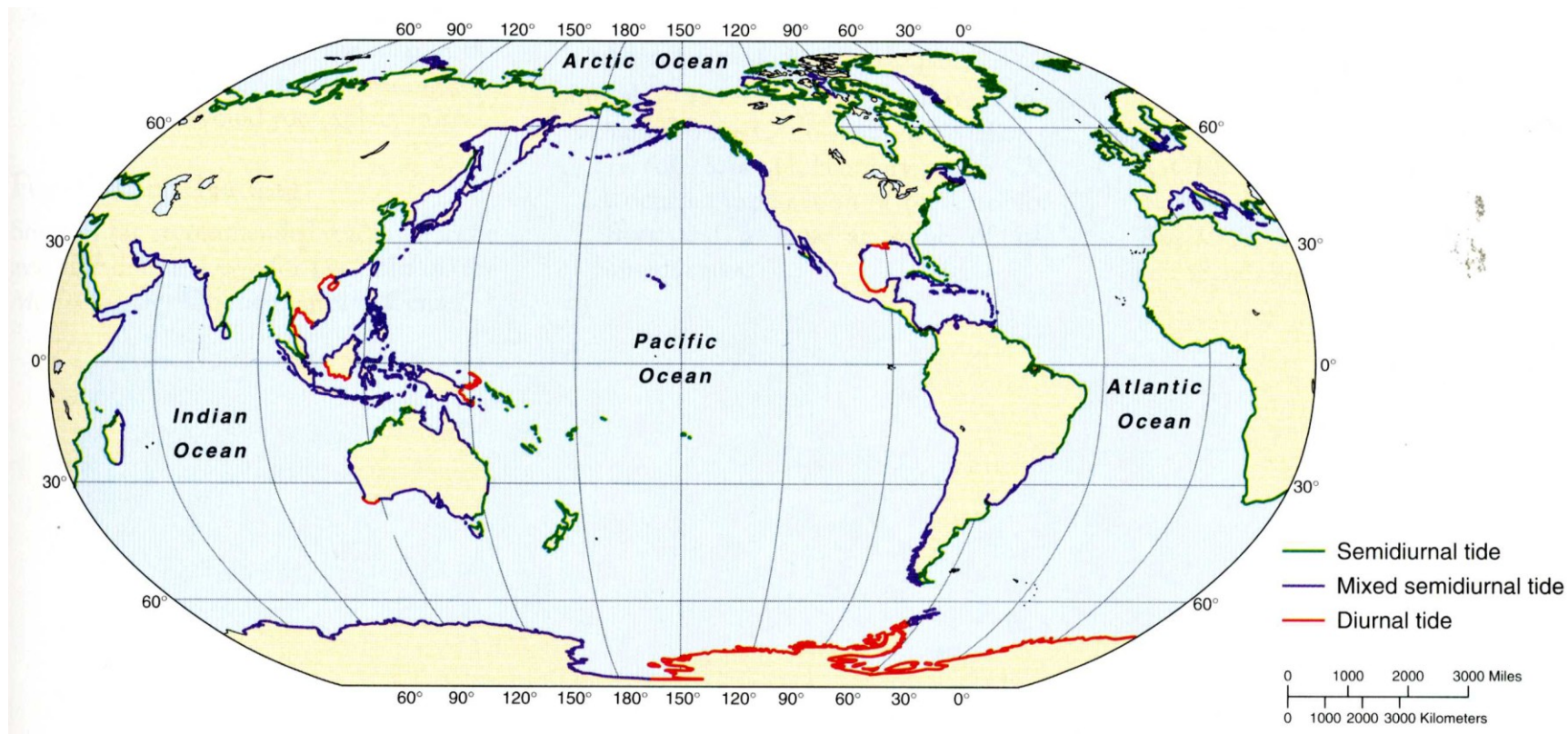
Pozice Slunce, Měsíce a Země ve vztahu k přílivu je zásadní

Cyklus Měsíce a průměrný měsíční příliv

Distribuce typů přílivů - semidiurnálního, smíšeného semidiurnálního a diurnálního

Ekologické faktory a planetární pohyby

- **Rotace Země kolem Slunce** – roční cyklus – sezónnost – teplota, fotoperioda, délka světelného dne (např. jaro, léto, podzim, zima)
- **Rotace Měsíce kolem Země** – měsíční cyklus – mořské dmutí (Příliv a odliv)
- **Rotace Země kolem své osy** – denní cyklus (střídání noci a dne)

Ekologické faktory podle cykličnosti

Primárně periodické:

Teplota, světlo, mořské dmutí

Sekundárně periodické:

Vlhkost, hustota, viskozita, rozpustnost plynů, potravní faktory, biologické interakce, oheň, zemědělství,

Neperiodické:

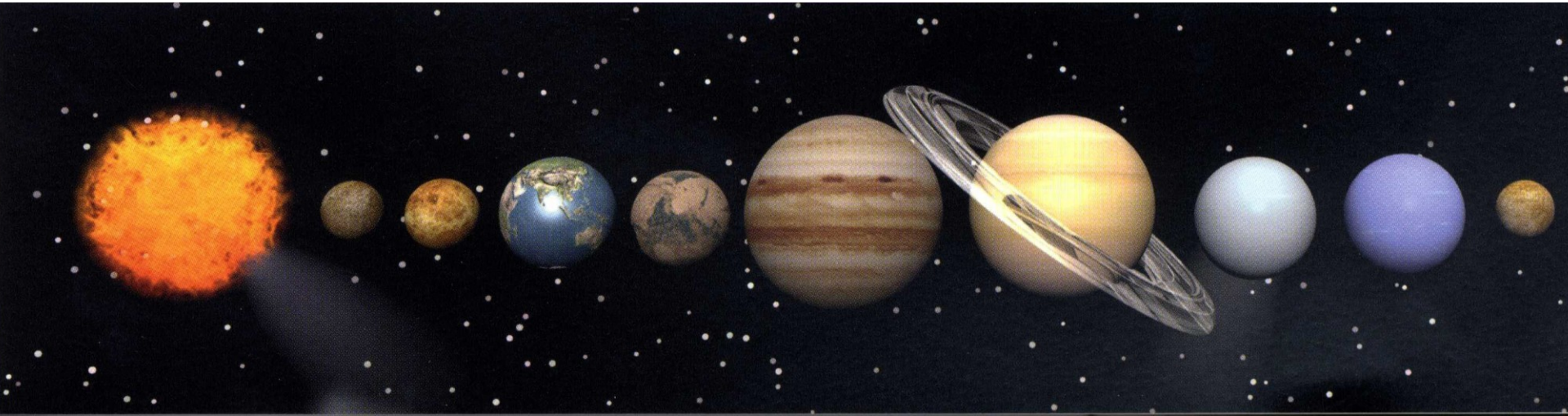
Sopečná činnost, zemětřesení, živelné katastrofy (tsunami), katastrofy působené člověkem

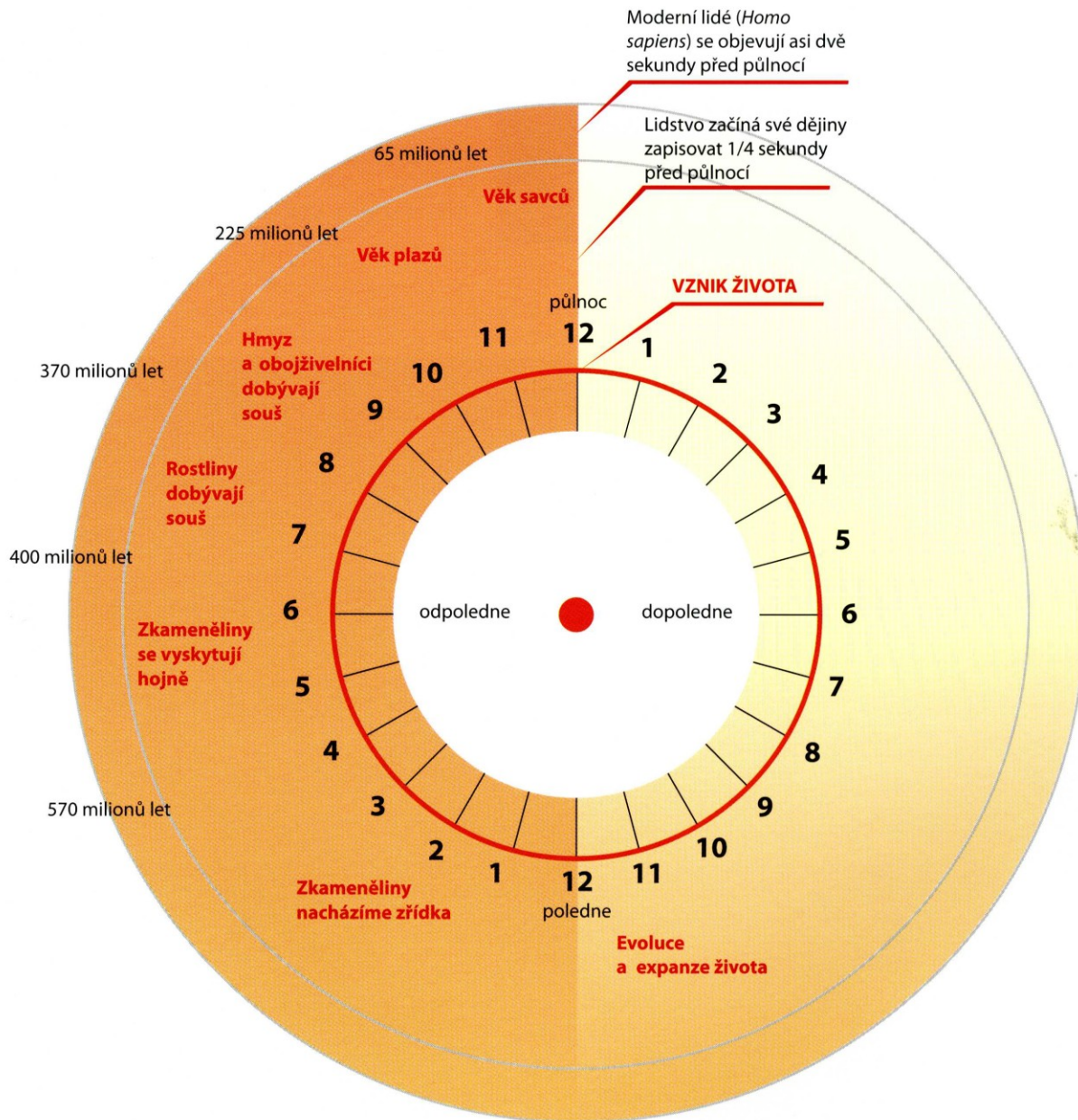

Planety sluneční soustavy

- 1) **Dobré umístění** (Z o 15% dále od S – zamrzly by oceány; kdyby o 5% blíže - vypařila by se voda)
- 2) **Správný typ planety** (tekuté magma – průnik plynů na povrch – podmínka vzniku atmosféry)
- 3) **Země je dvojitá planeta** (M udržuje Z ve správném úhlu a rychlosti otáčení kolem osy – podmínky pro vznik a udržení života)
- 4) **Správné načasování** – 65 MIL extinkce dinosaurů – podmínky pro nástup savců včetně člověka

Zjednodušená historie biologické evoluce

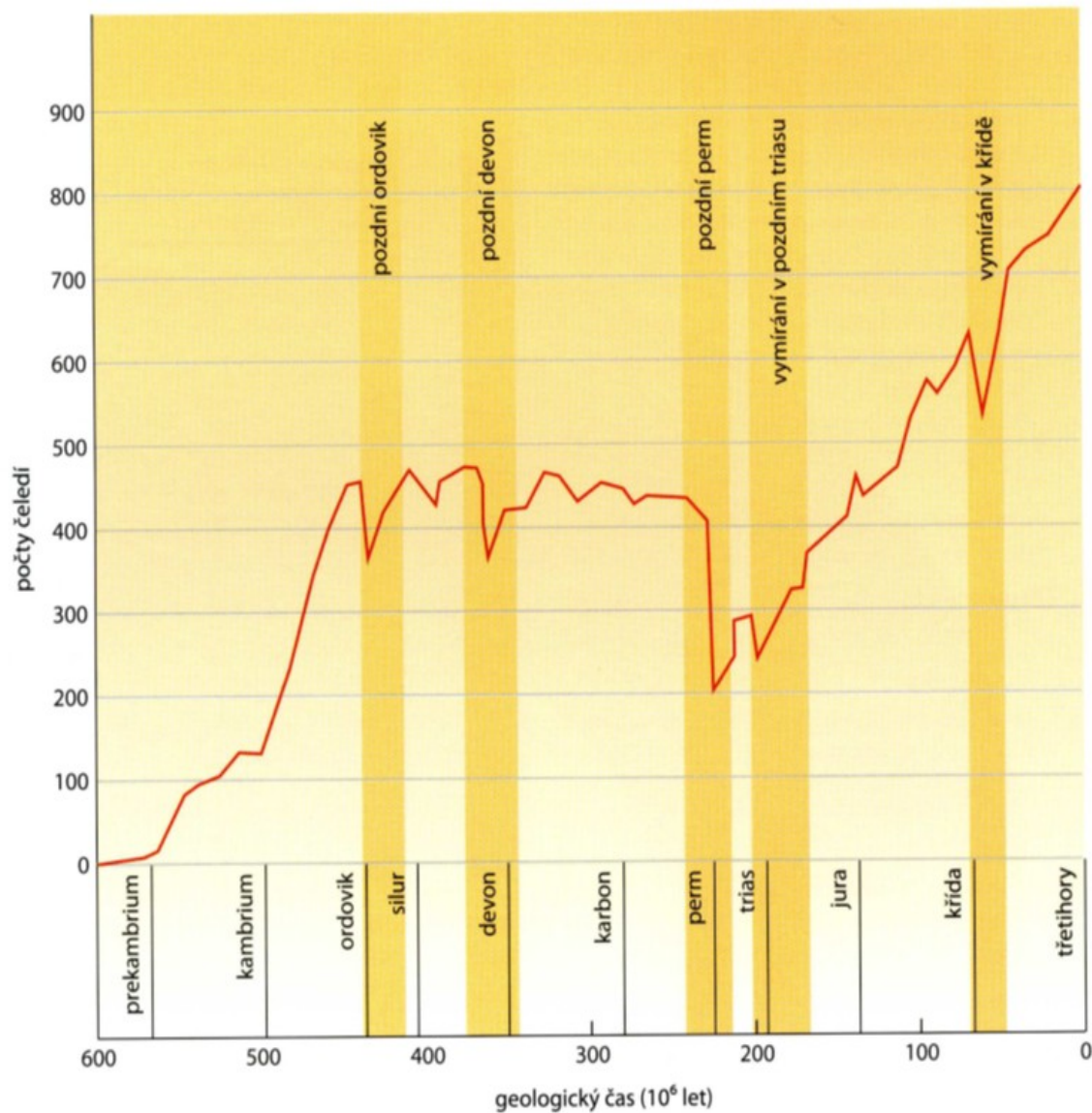

Velké vymírání v průběhu posledních 500 MIL (upraveno podle UNEP, 1995)

Doposud bylo paleontology identifikováno 5 velkých katastrof, kterými byly ukončeno velké geologické periody:

- 1) Ordovik – 440 MIL, vyhnulo 80 až 85% druhů
- 2) Devon – 365 MIL, vyhnulo 80 až 85% druhů
- 3) Perm – 225 MIL, vyhnulo 95% druhů
- 4) Trias – 210 MIL, vyhnulo 70 až 75% druhů
- 5) Křída – 65 MIL, vyhnulo 70 až 75% druhů

Ekologická valence a ekologická nika

Prostředí organismu – habitat – specifické charakteristiky:

terestrické

vodní – mořské

sladkovodní

Pro každý druh a pro každý ekologický faktor definujeme rozsah environmentálního faktoru:

rozsah tolerance

rozsah optima

ekologická valence druhu

Limitující faktor !

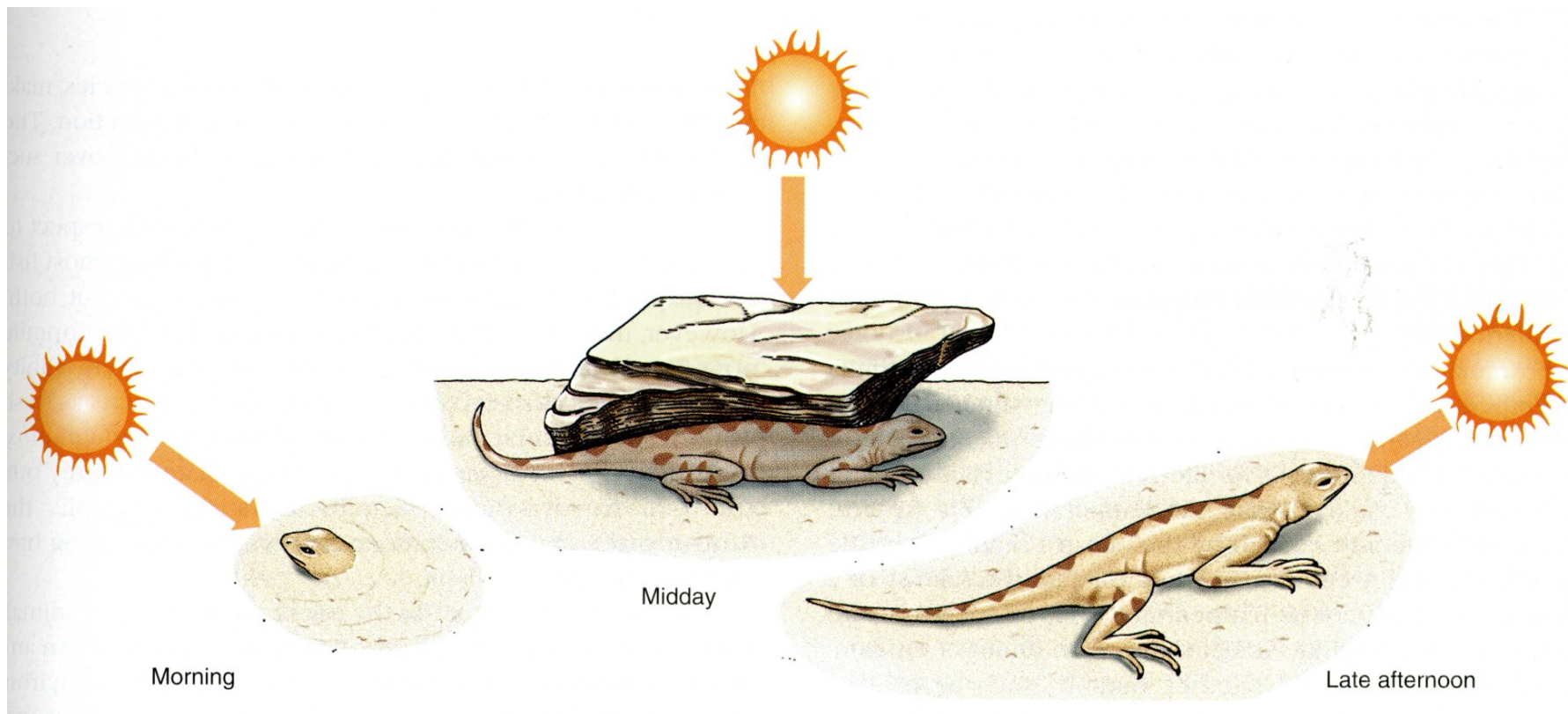
Změny faktorů – odpověď organismu na změnu – neevoluční změny:

fyziologické změny – aklimatizace

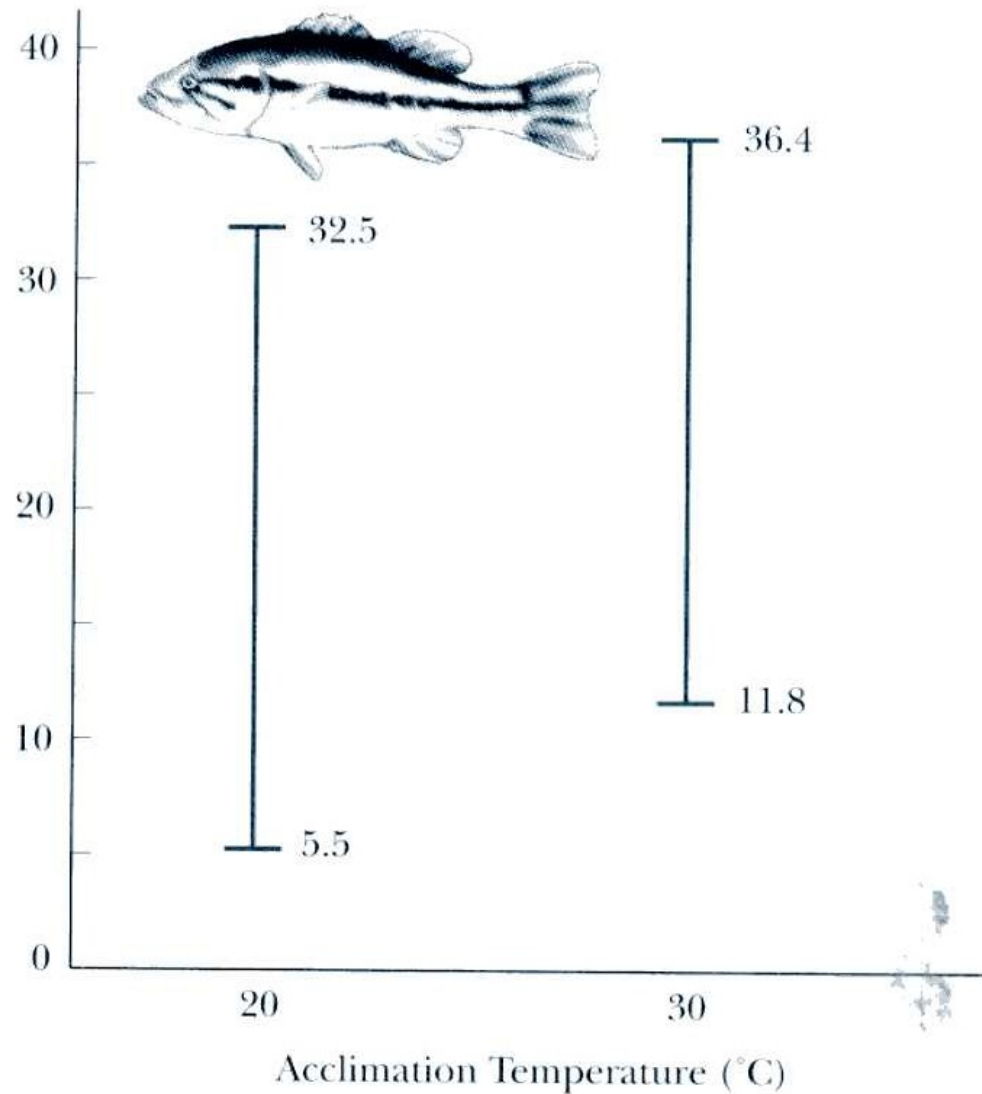
behaviorální změny – u mobilních druhů

fenotypická plasticita – environmentálně indukovaná fenotypická variace

Reakce organismu na změnu prostředí

Aklimatizace druhu na nové podmínky

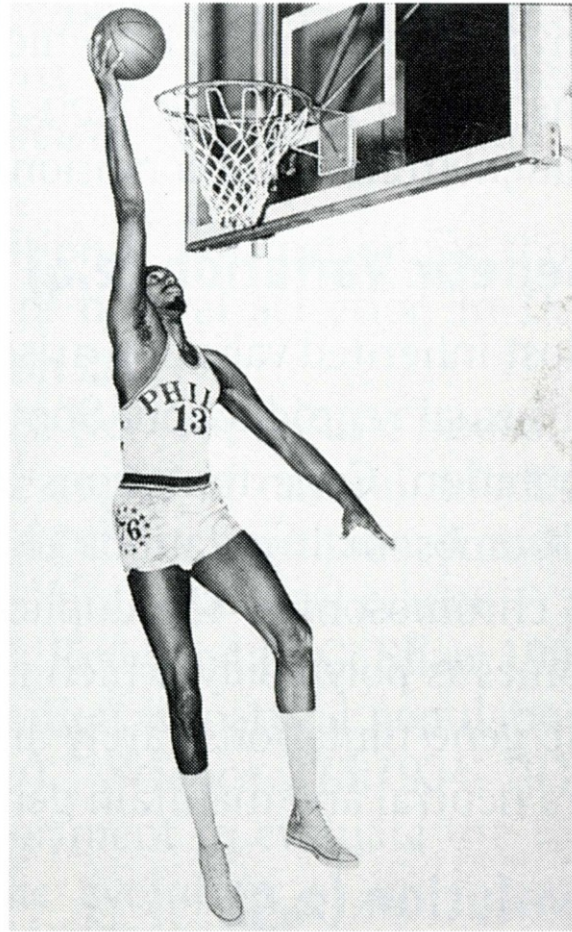
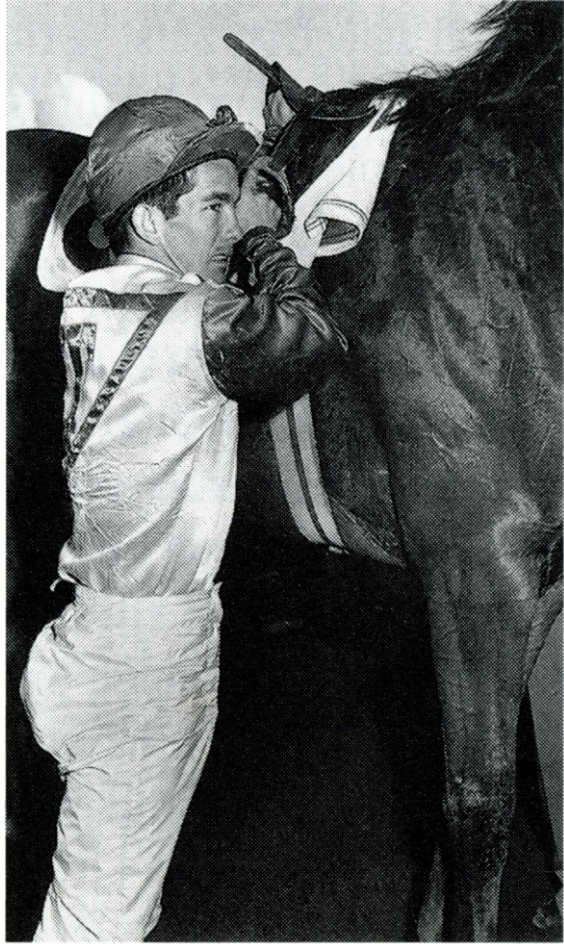

Fenotypická plasticita

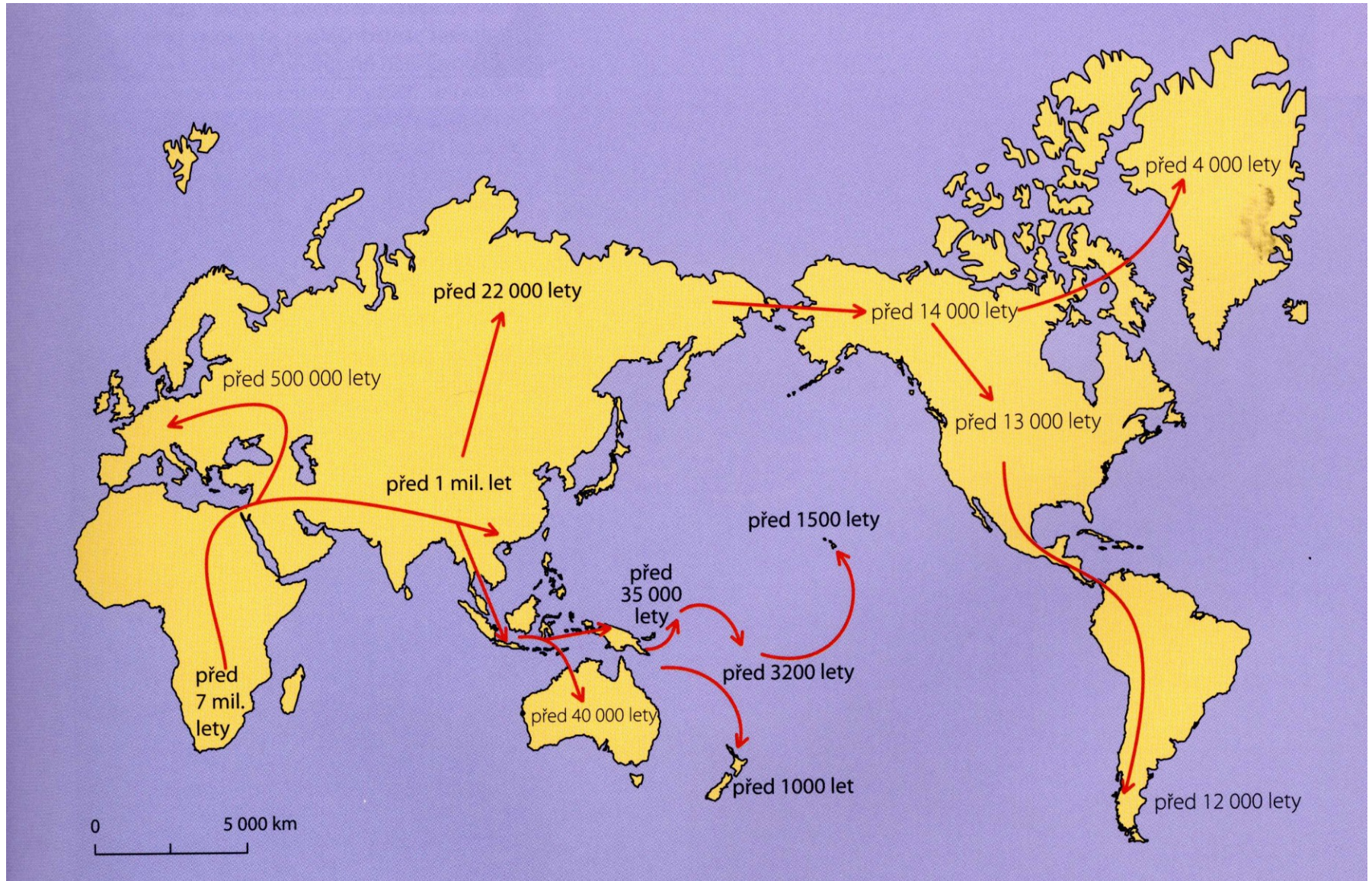
Fenotypická plasticita

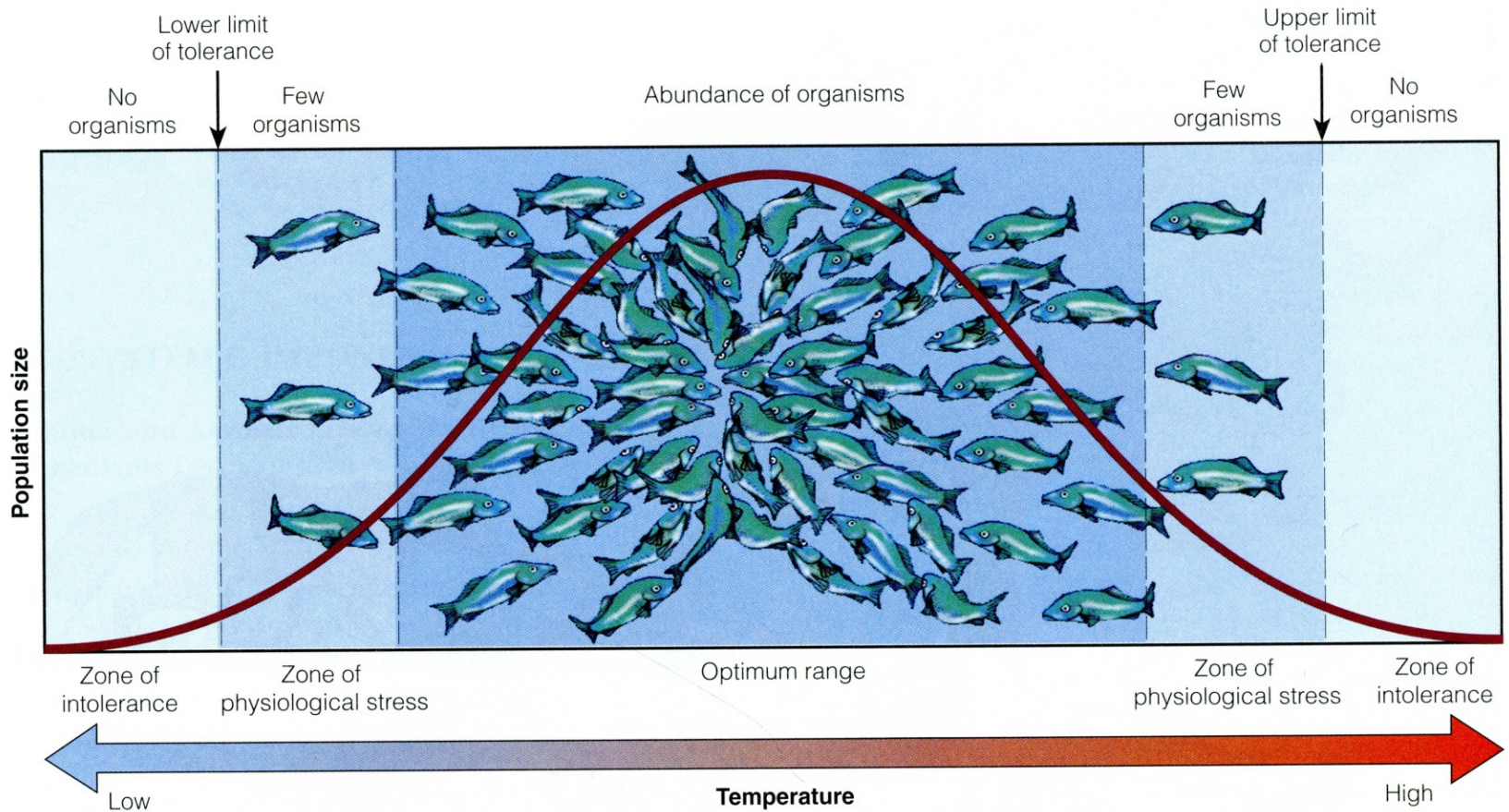
Rozšíření člověka na Zemi

(upraveno podle Diamond, 1999)

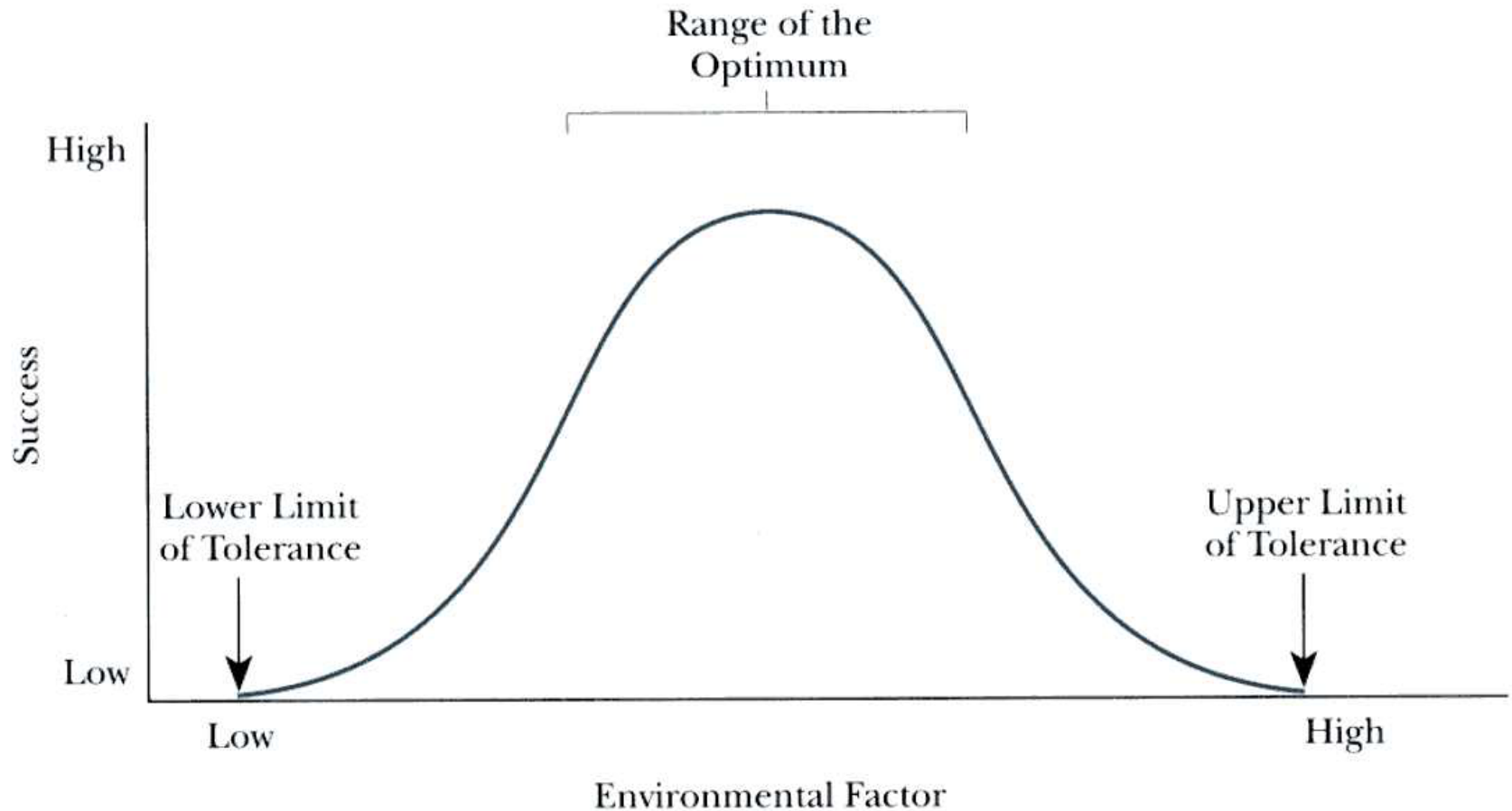
Preference optimálních podmínek

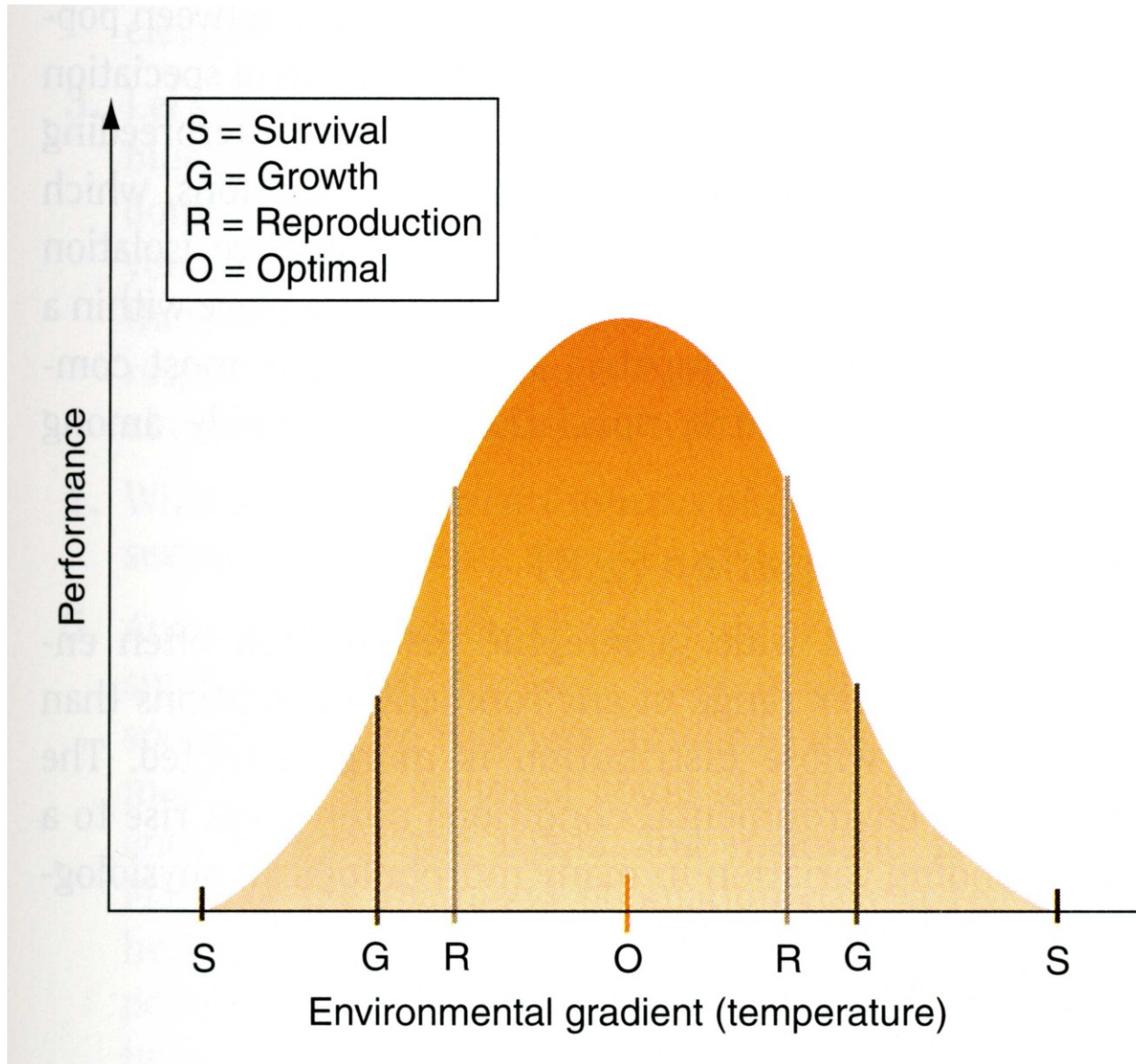
Figure 3-11 Natural capital: range of tolerance for a population of organisms, such as fish, to an abiotic environmental factor—in this case, temperature. These restrictions keep particular species from taking over an ecosystem by keeping their population size in check.

Rozsah tolerance vůči faktorům prostředí

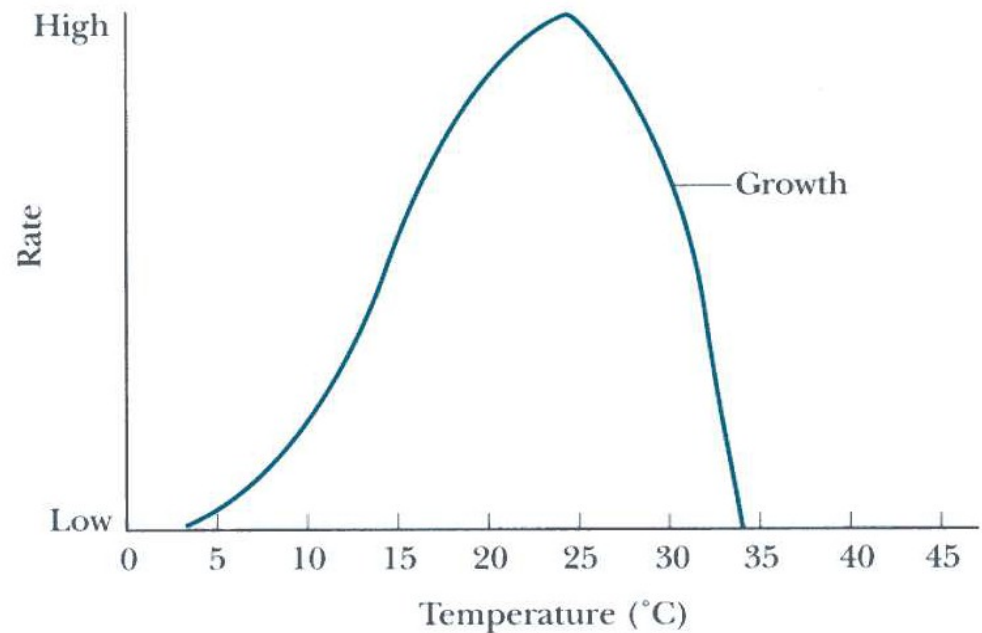
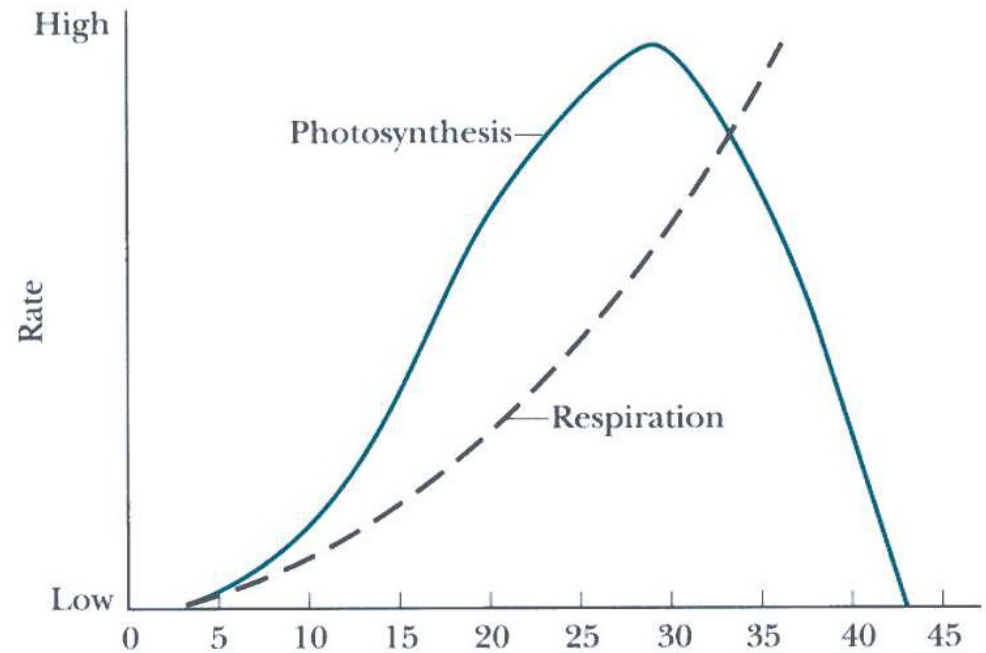

Ekologická valence organismu/druhu

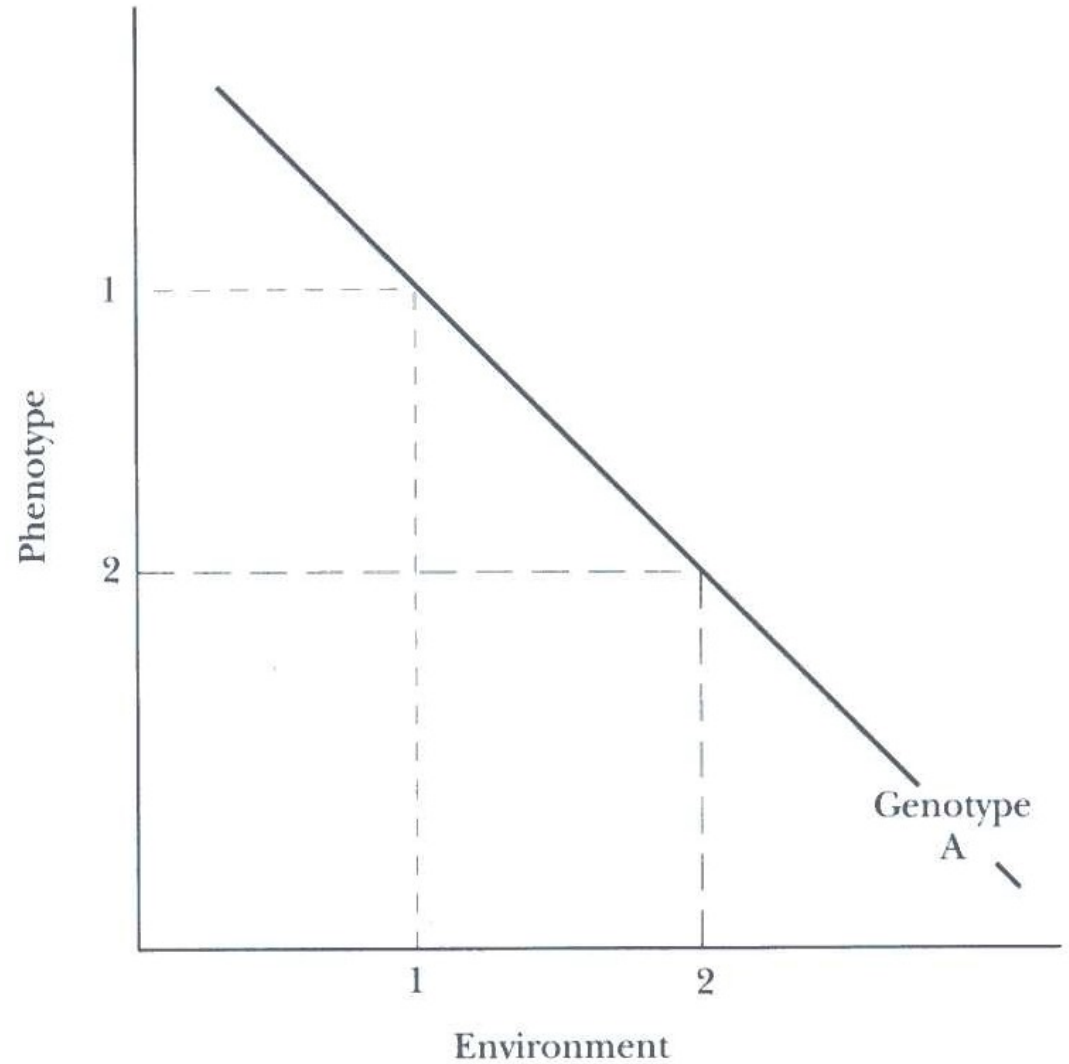
Optimum se může lišit v různých aspektech života organismu

- 1) Fotosyntéza – optimum při 30°C
- 2) Růst – optimum při 25°C

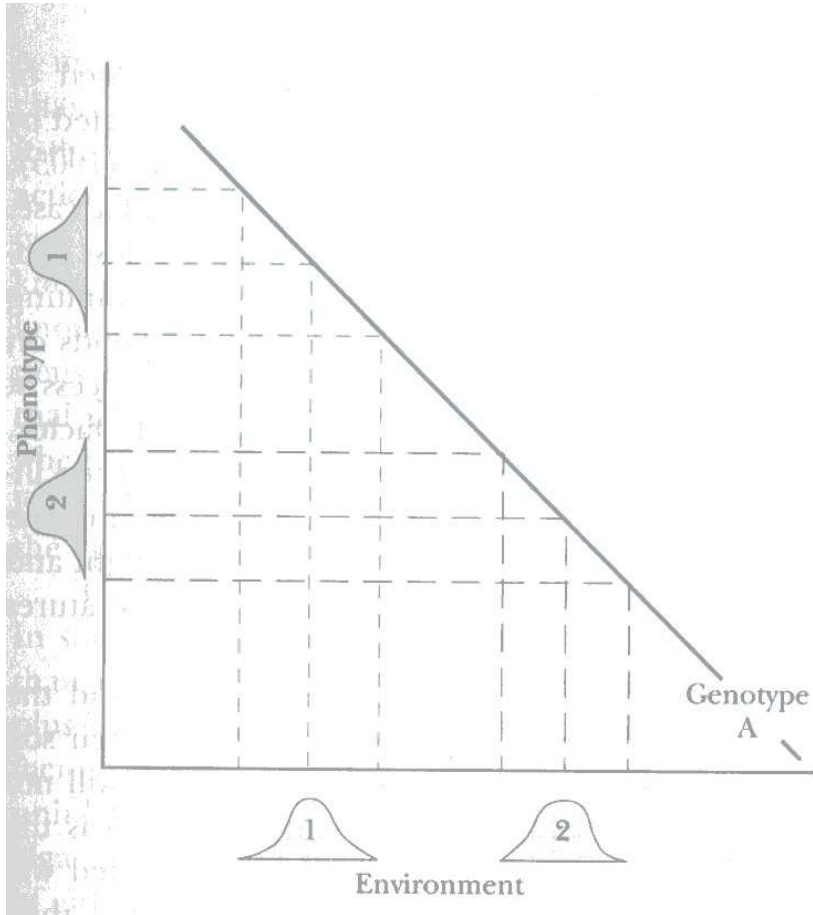
Reakce druhu na prostředí

- 1) V prostředí (1) druh vyvíjí fenotyp (1)
- 2) V prostředí (2) druh vyvíjí fenotyp (2)

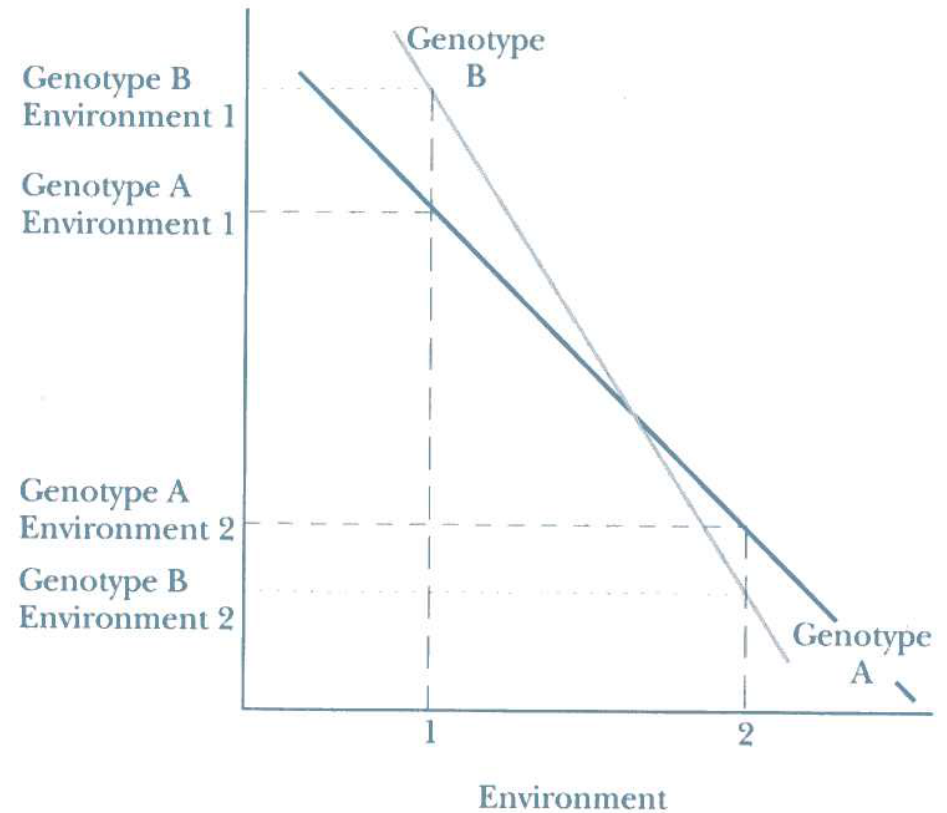

Prostředí – Fenotyp - Genotyp

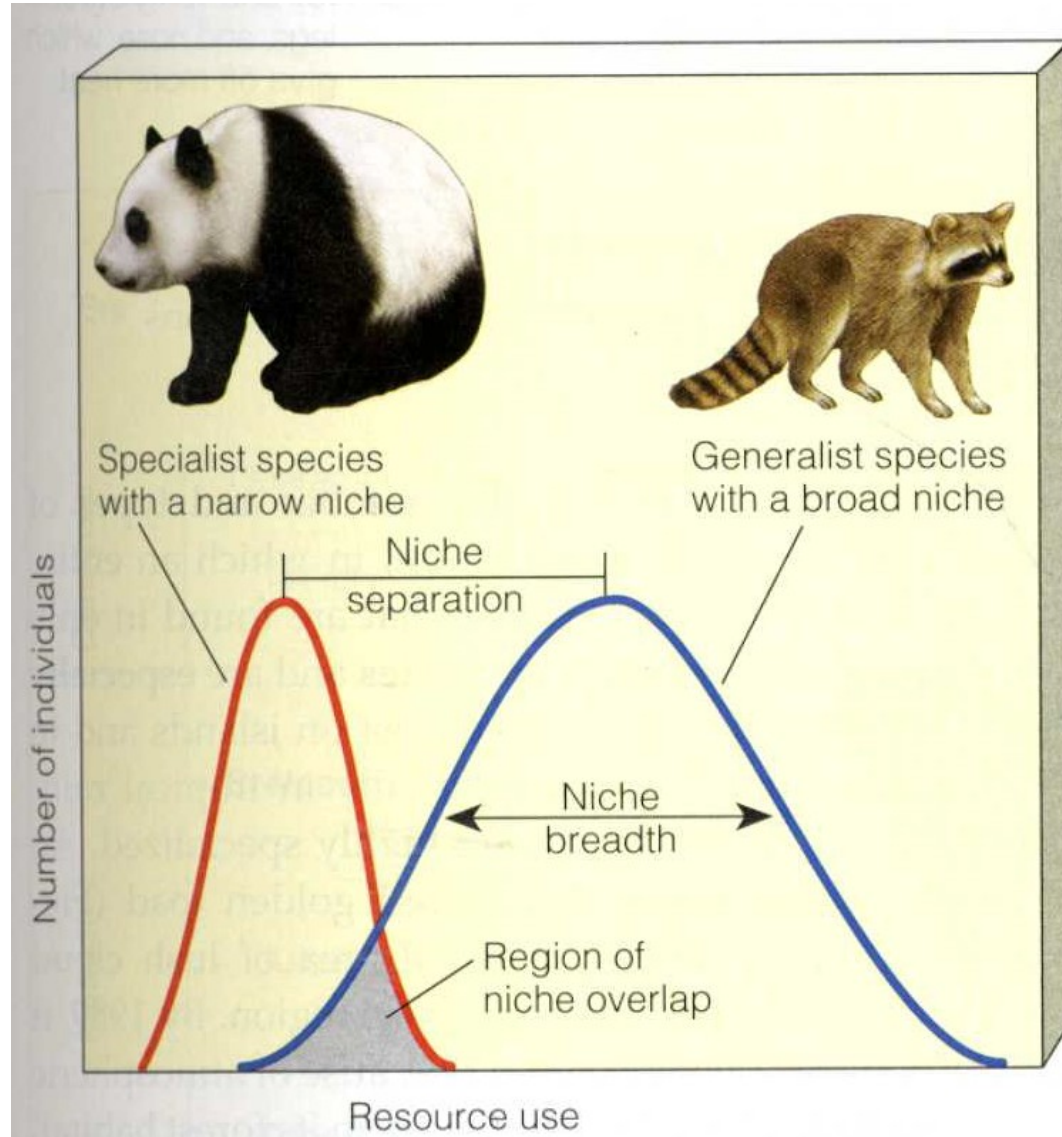
Rozdílné prostředí

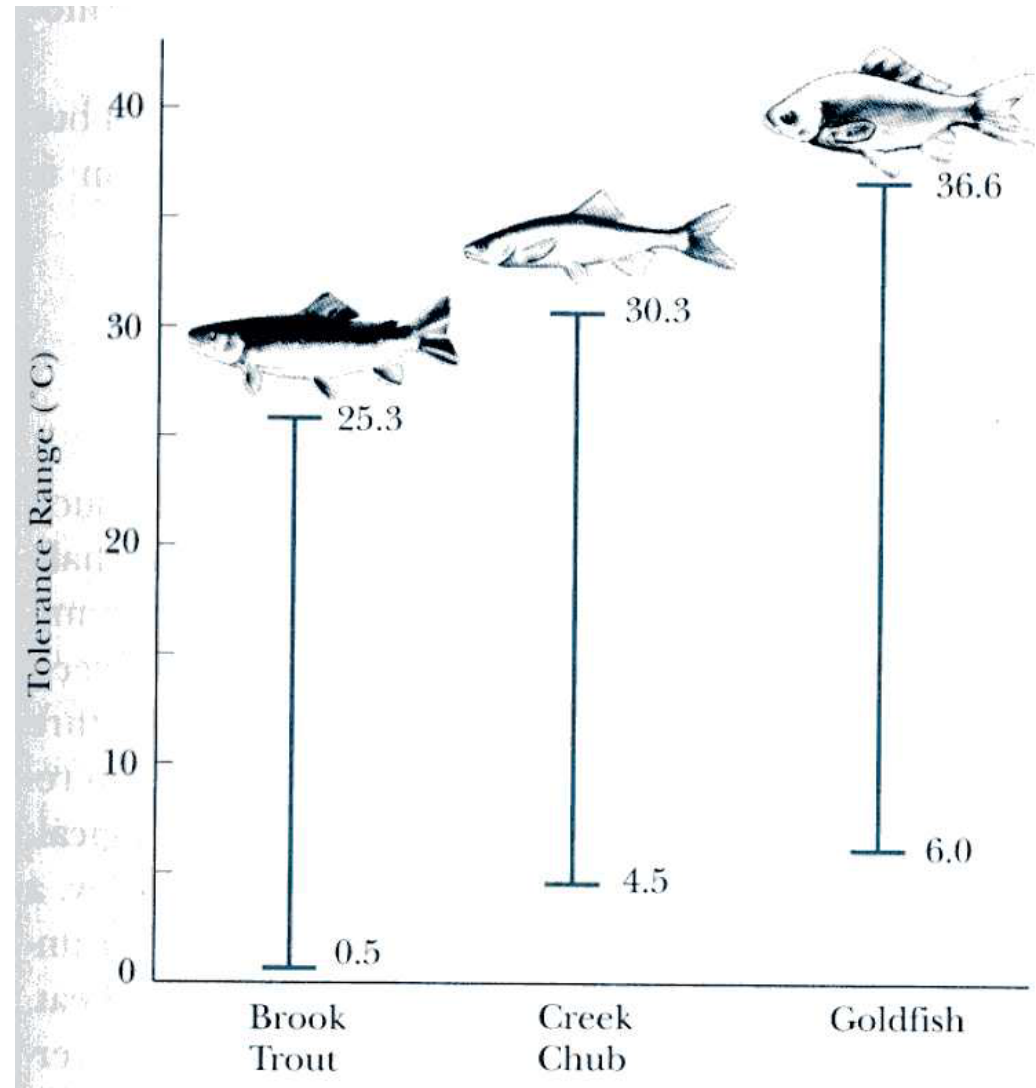
Rozdílný genotyp

Překryv nik dvou různých druhů

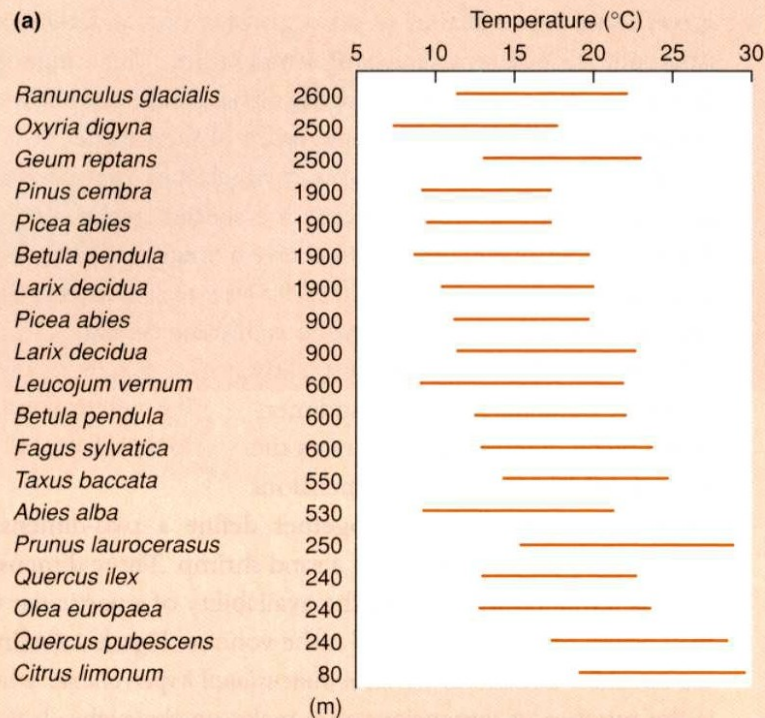
Rozsah tolerance různých druhů organismů

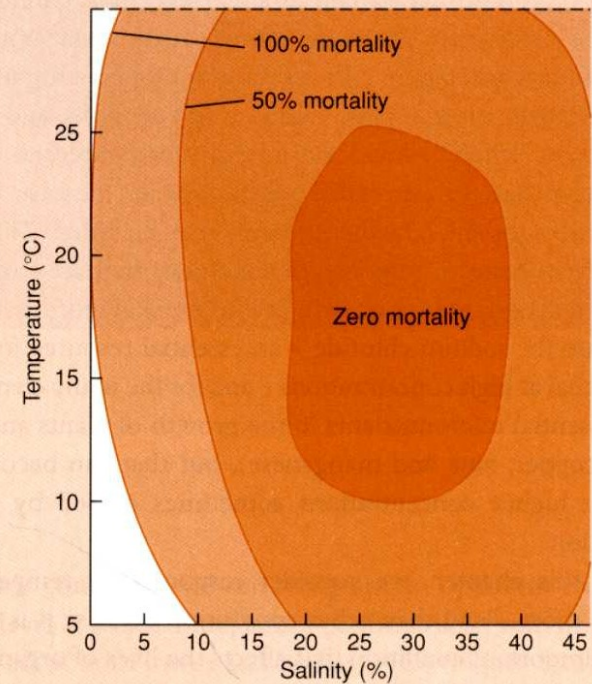

Vícerozměrné pojetí ekologické niky

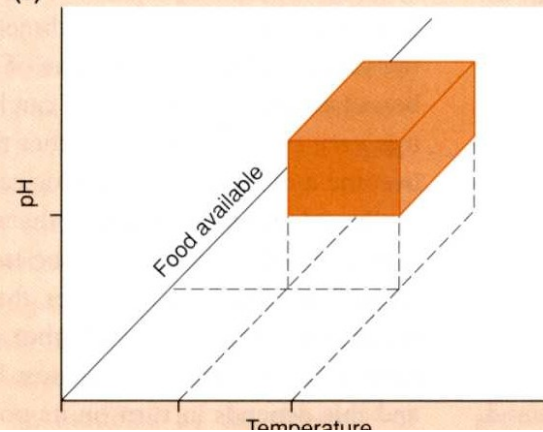
(a)

(b)

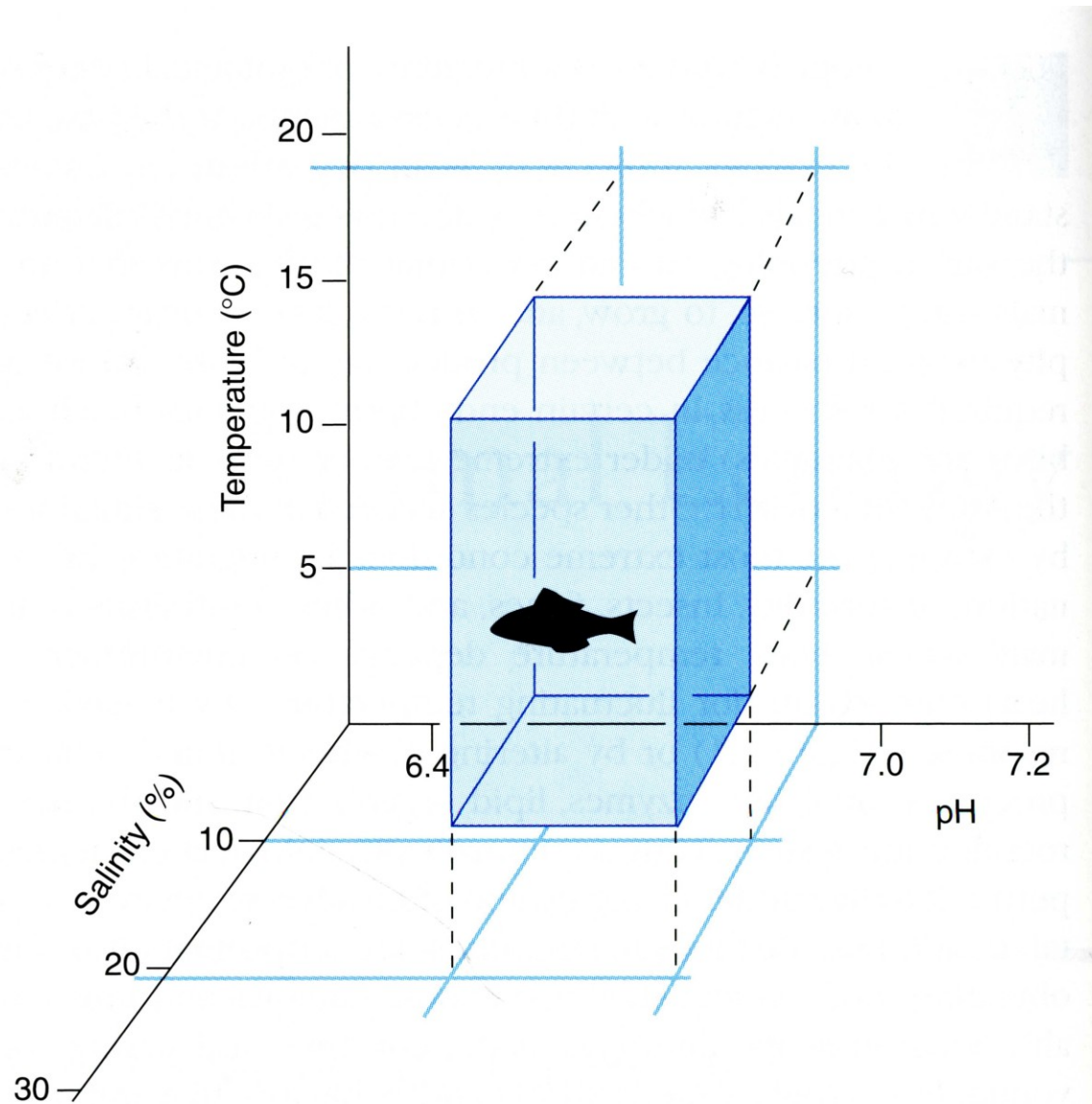

(c)

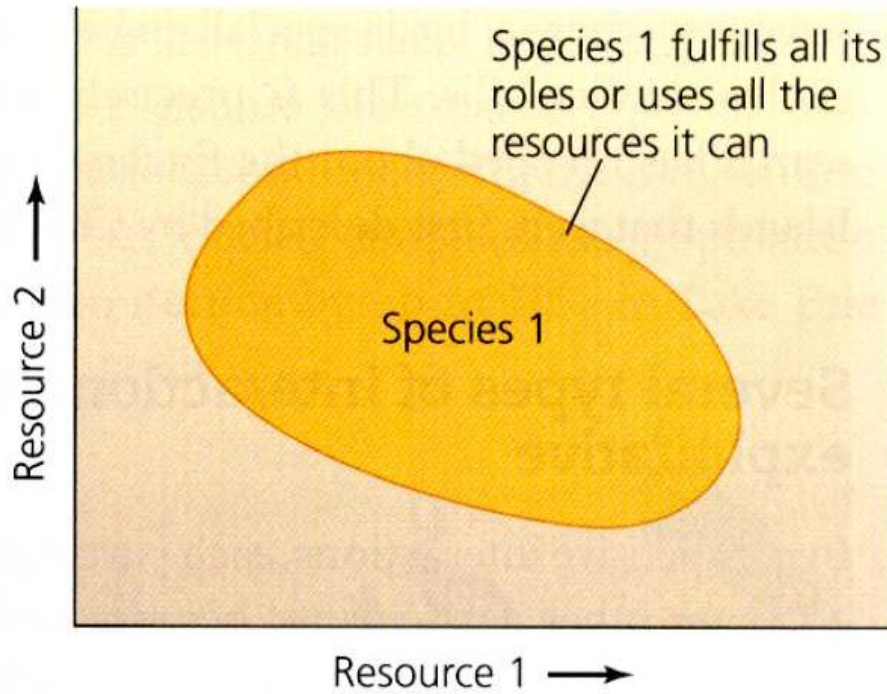

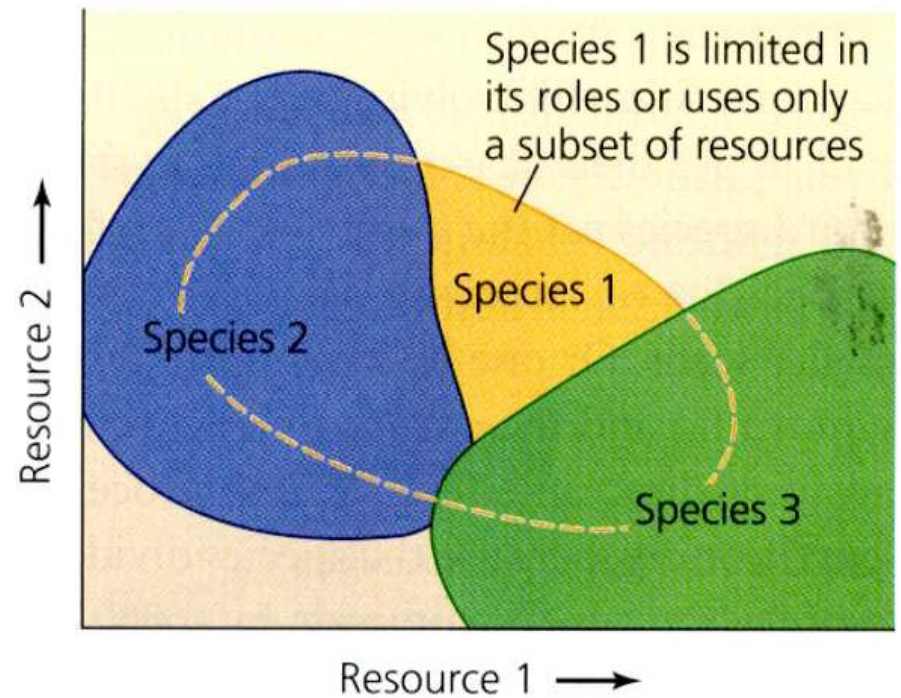
Multidimensionální ekologická nika

Fundamentální versus realizovaná nika

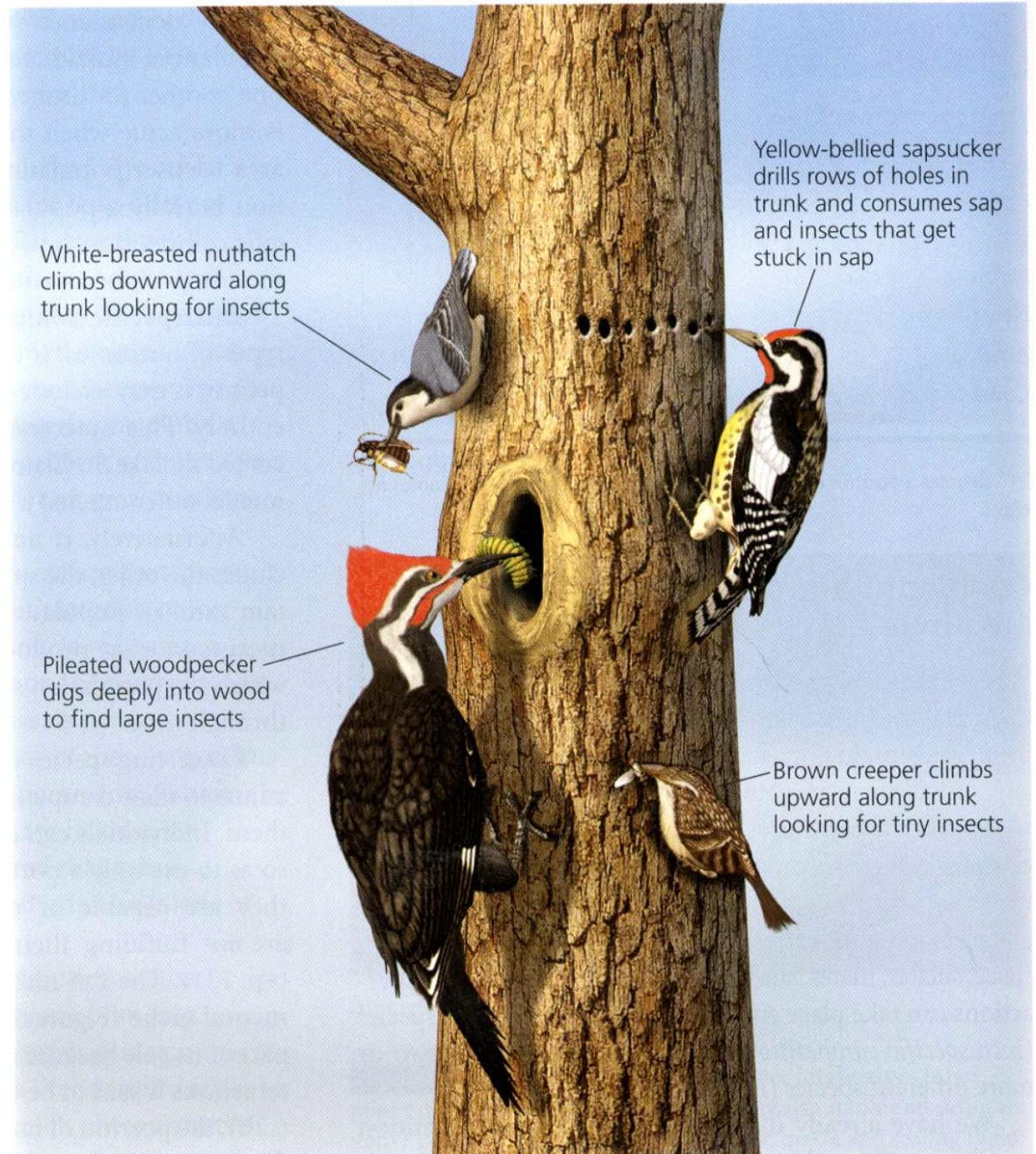
(a) Fundamental niche

(b) Realized niche

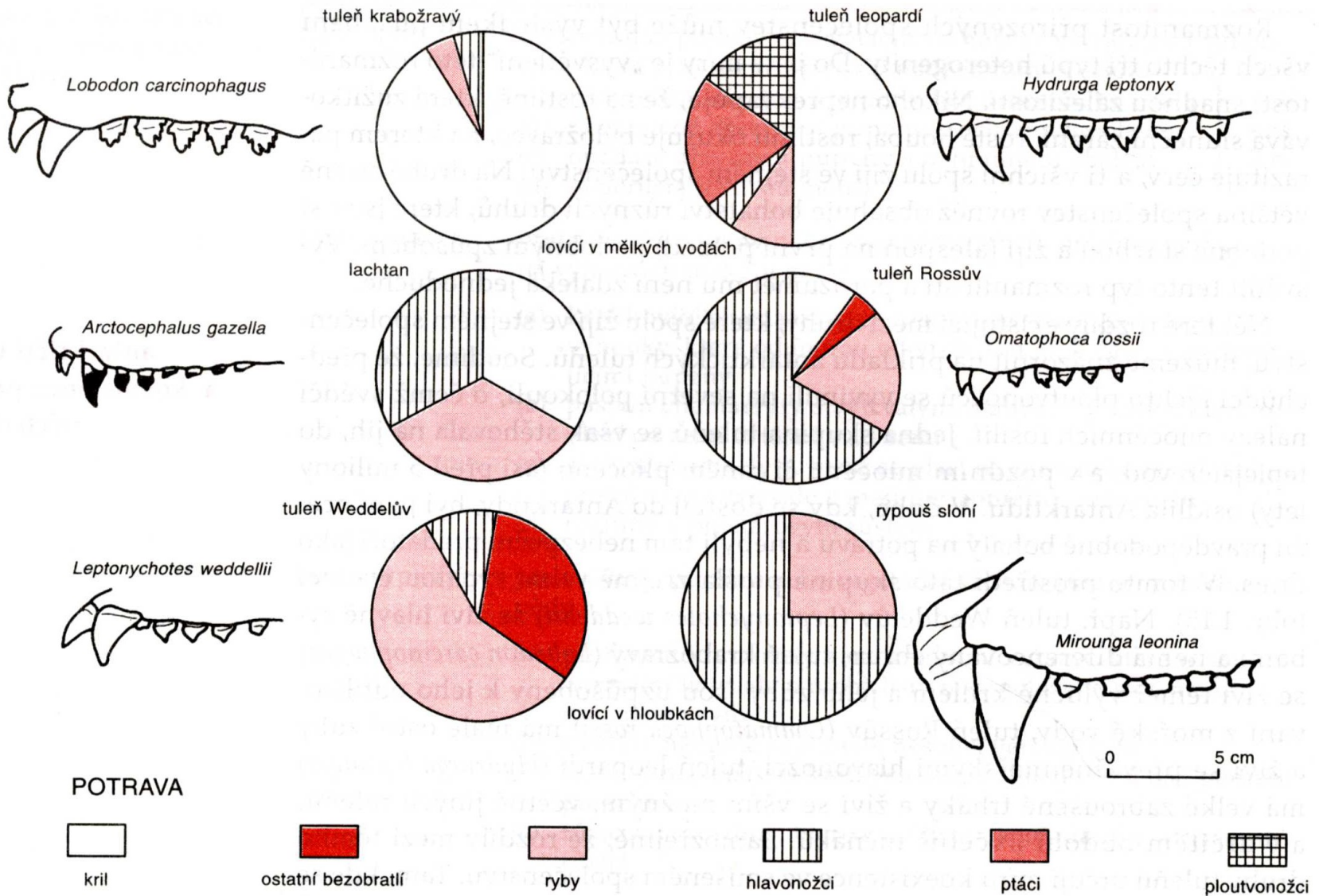

Kompetice mezi druhy vede ke zmenšení nik

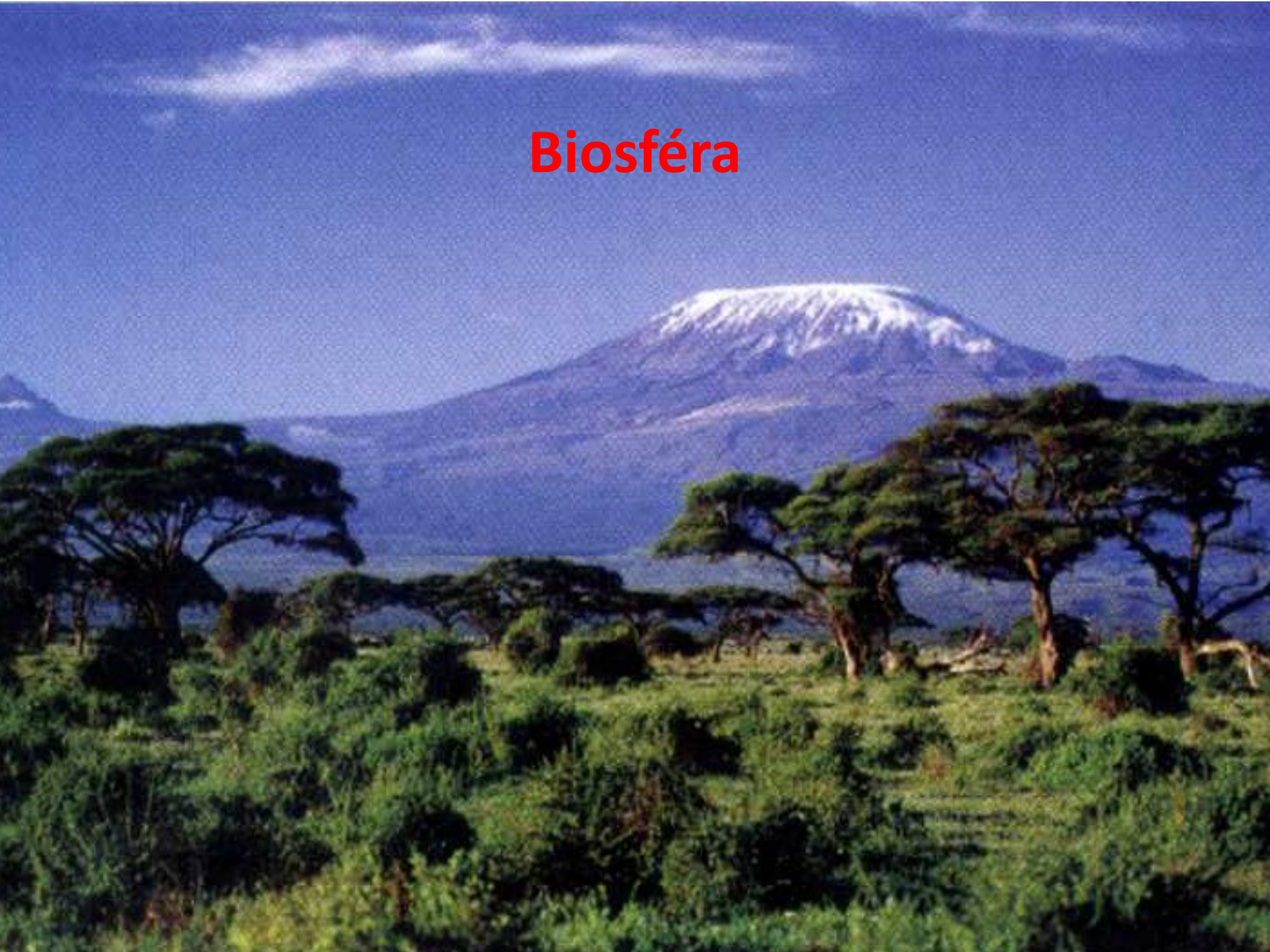

Koexistence podobných druhů antarktických tuleňů

Biosféra

Vznik biosféry – 3 historické transgrese: vývojové přechody světa včetně člověka

- Omegasféra (noosféra)

Bio-sociologická sebeorganizace

Třetí transgrese

Člověkem řízená evoluce

Transformace lidské přirozenosti ?

- Homosféra

Homo – člověk

Druhá transgrese

- Biosféra

Vznik života - Evoluce

První transgrese

- Minerosféra

VELKÝ TŘESK – vznik vesmíru

Počátek

Základní struktura planety Země

- 1) Lithosféra
  - 2) Hydrosféra
  - 3) Atmosféra
  - 4) Biosféra
-
- A) Zemské jádro
  - B) Plášť
  - C) Zemská kůra

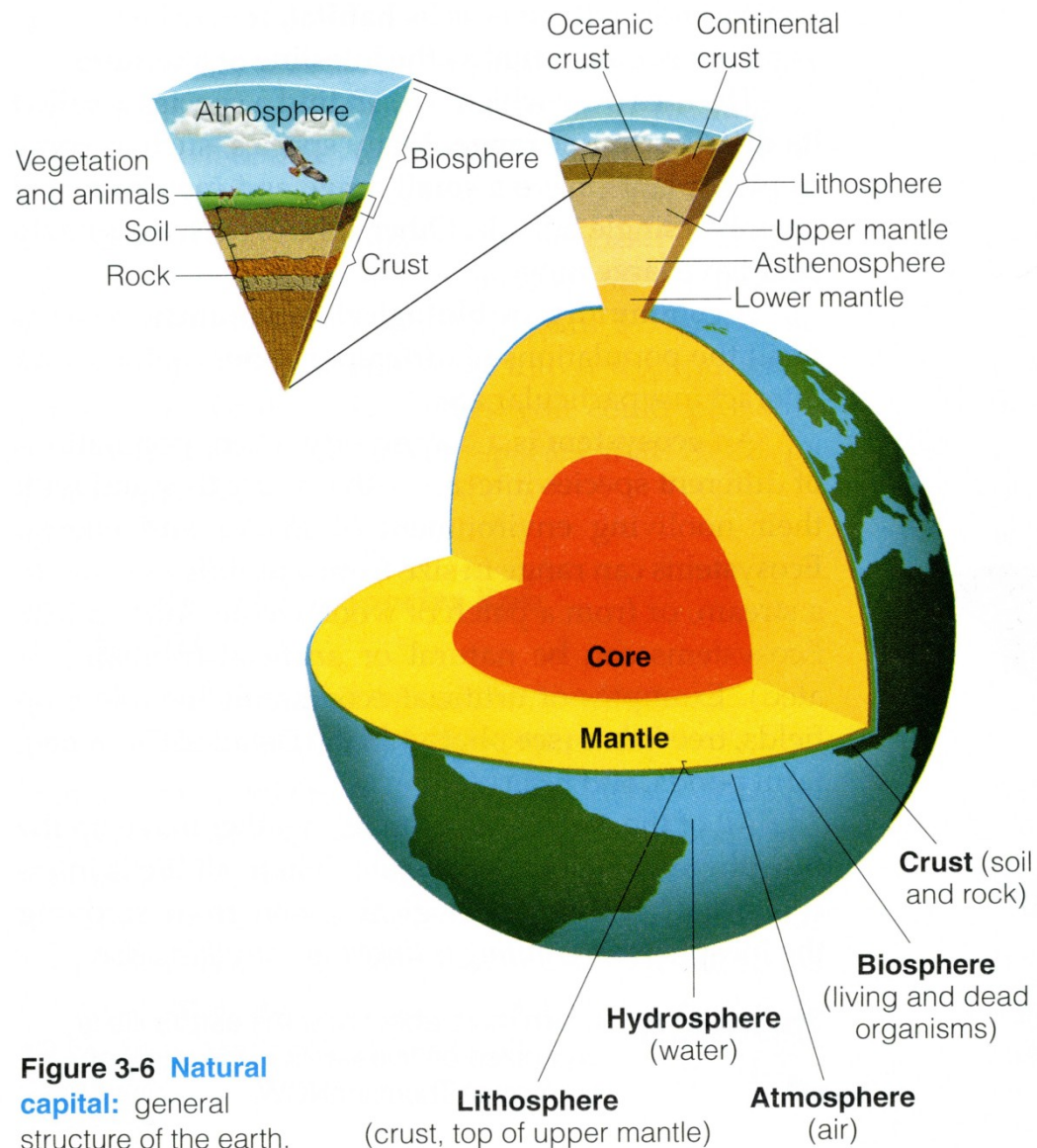

Figure 3-6 **Natural capital:** general structure of the earth.

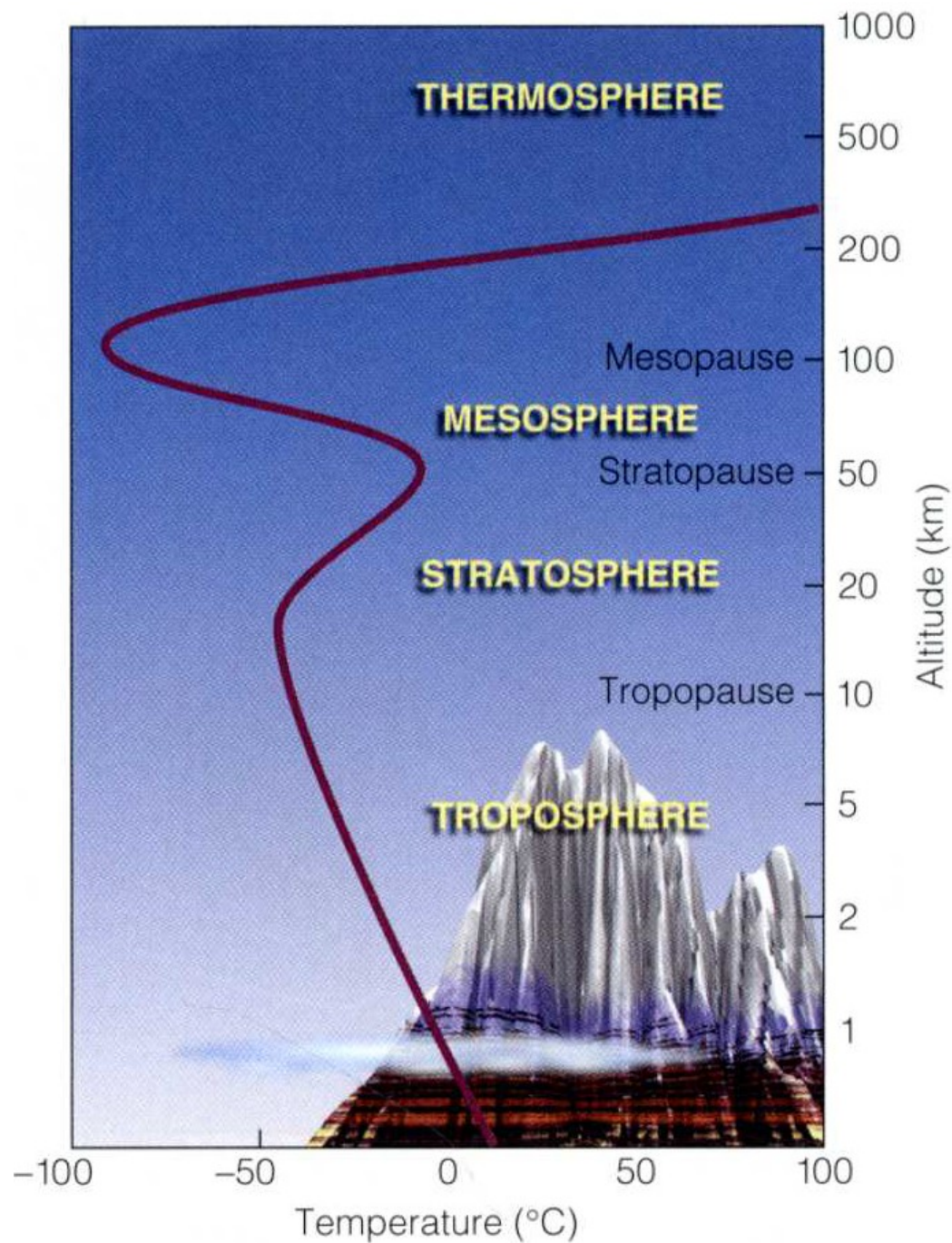
Členění atmosféry

Troposféra

Stratosféra

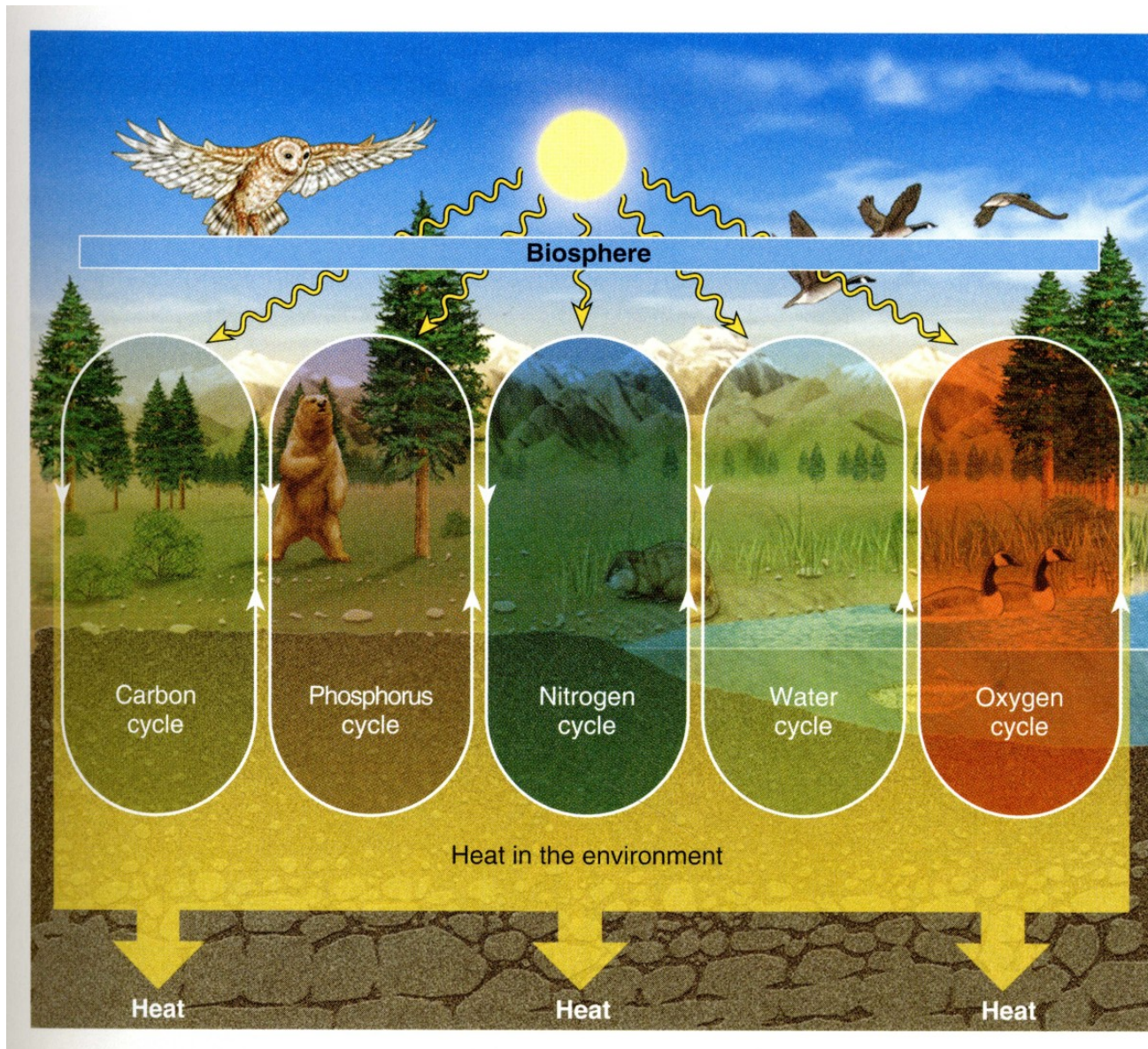
Mesosféra

Termosféra

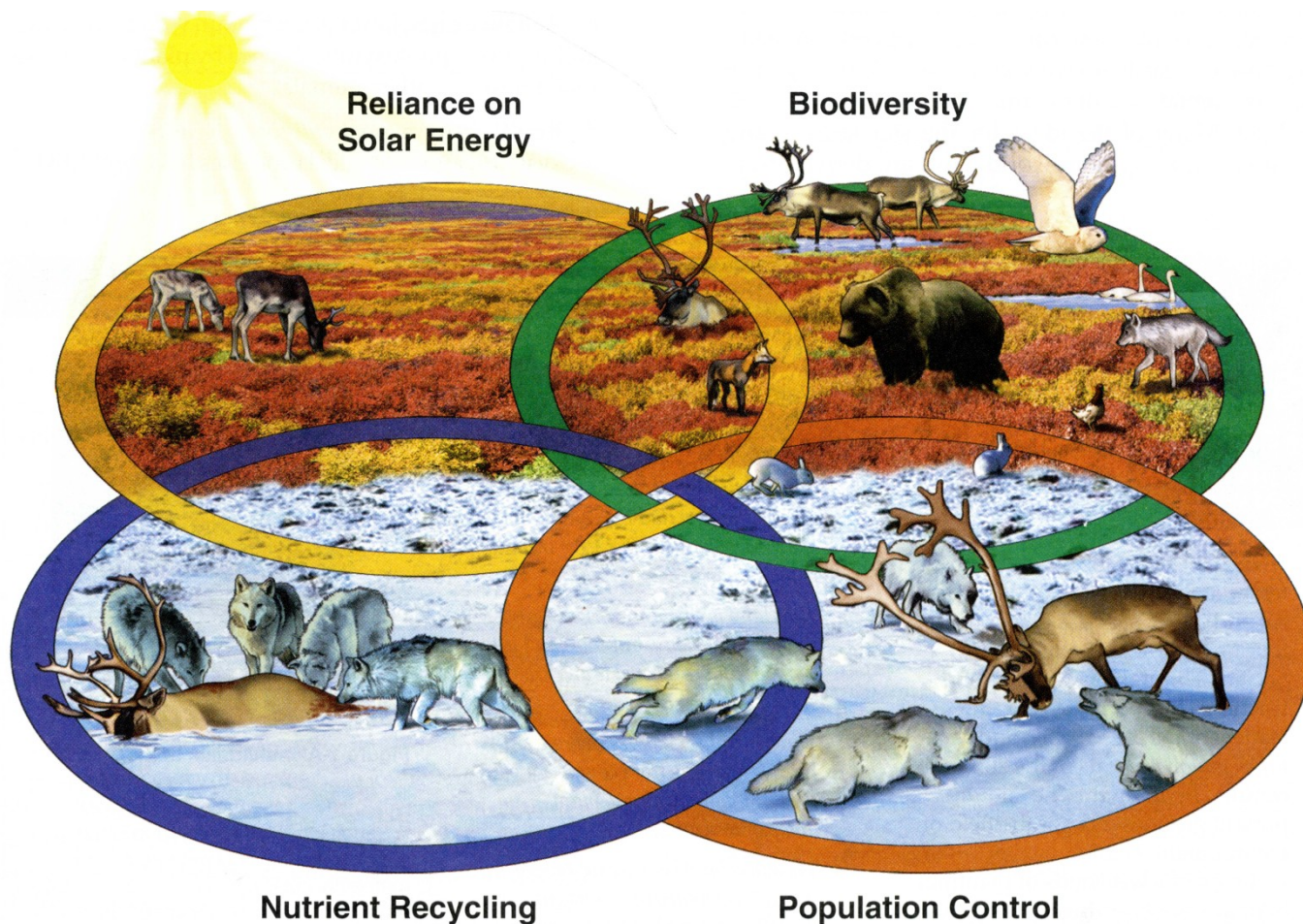

Základní geochemické cykly biosféry

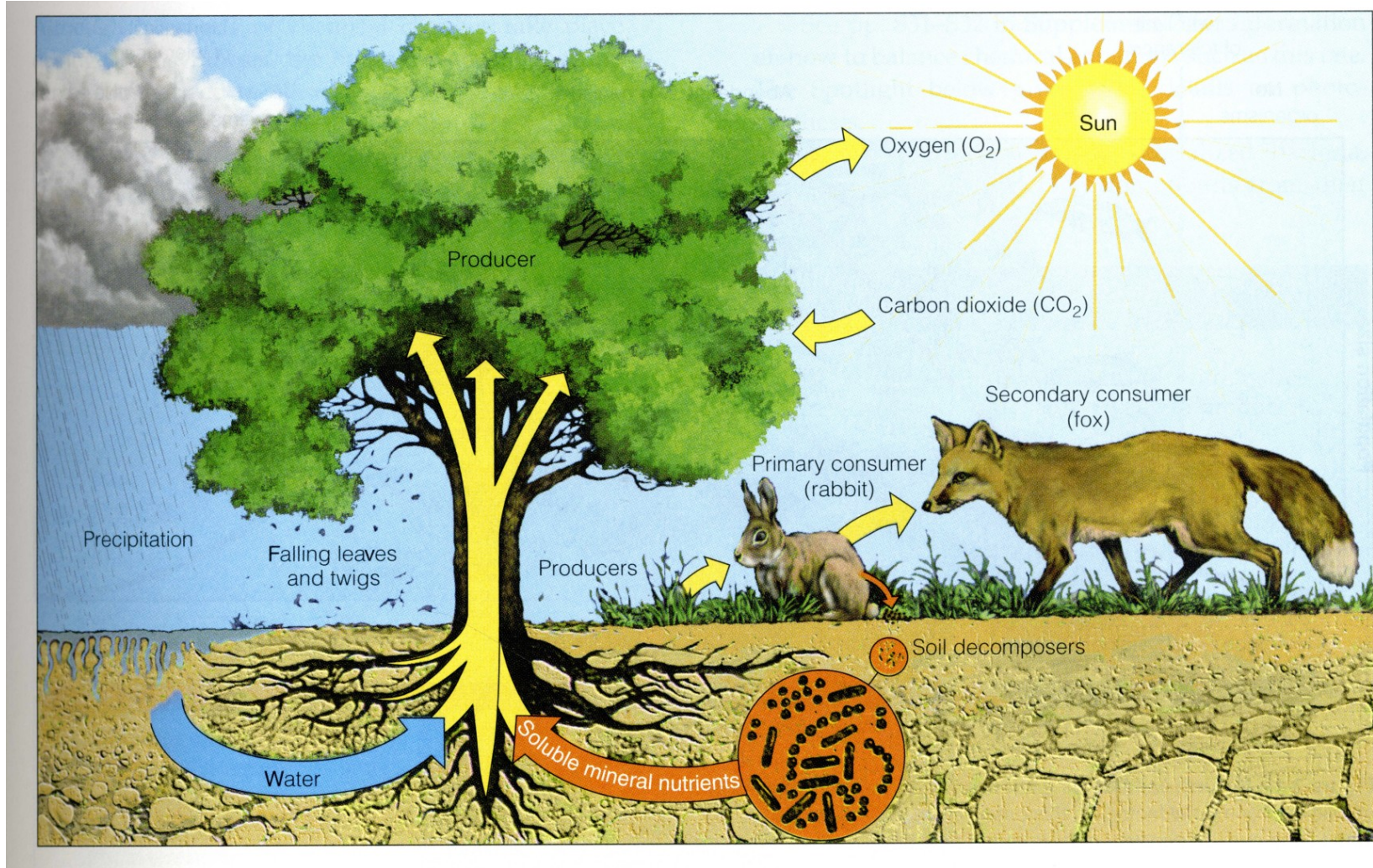

Čtyři základní principy udržitelnosti: V biosféře vše souvisí se vším !

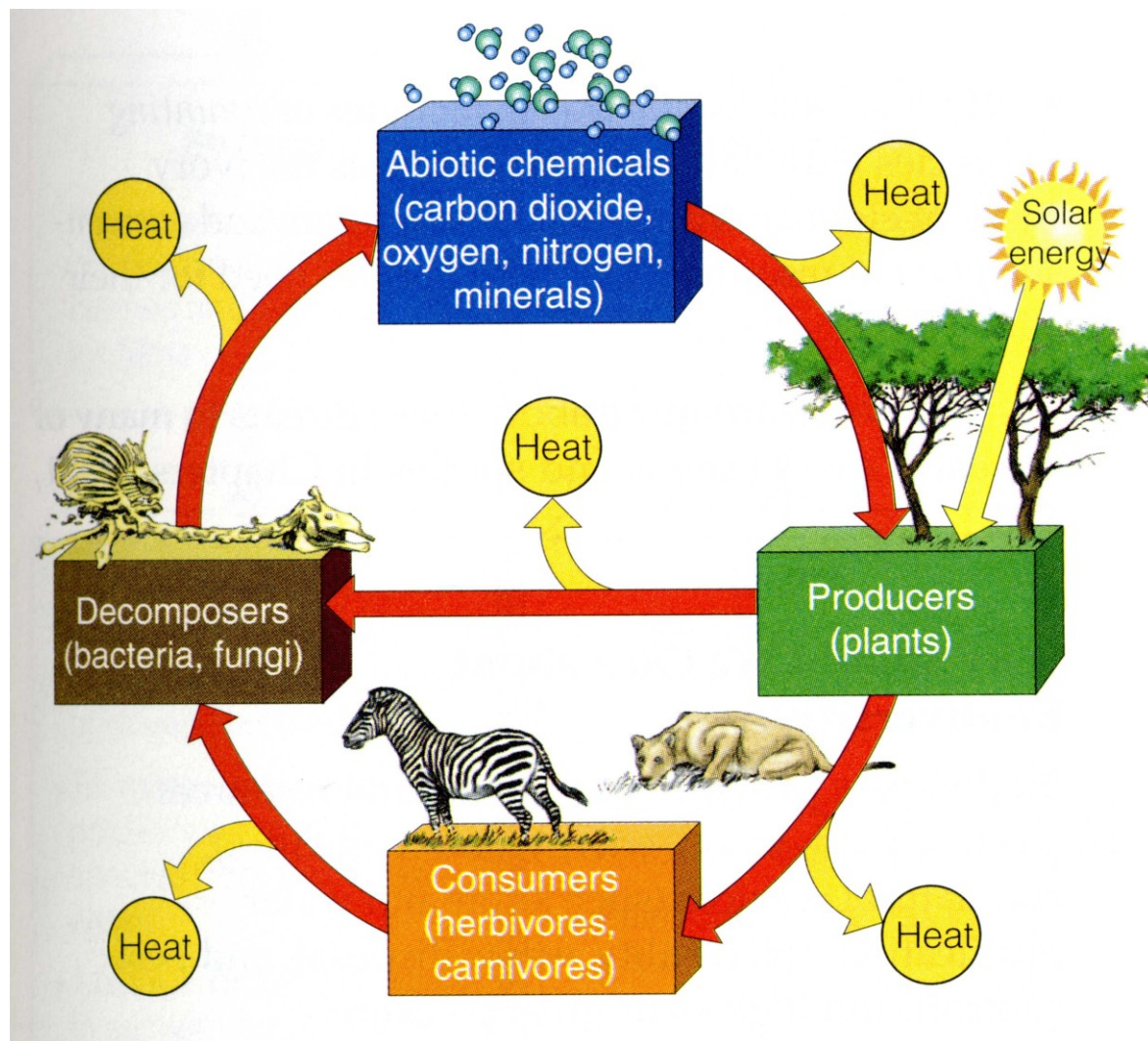

Základní komponenty ekosystému

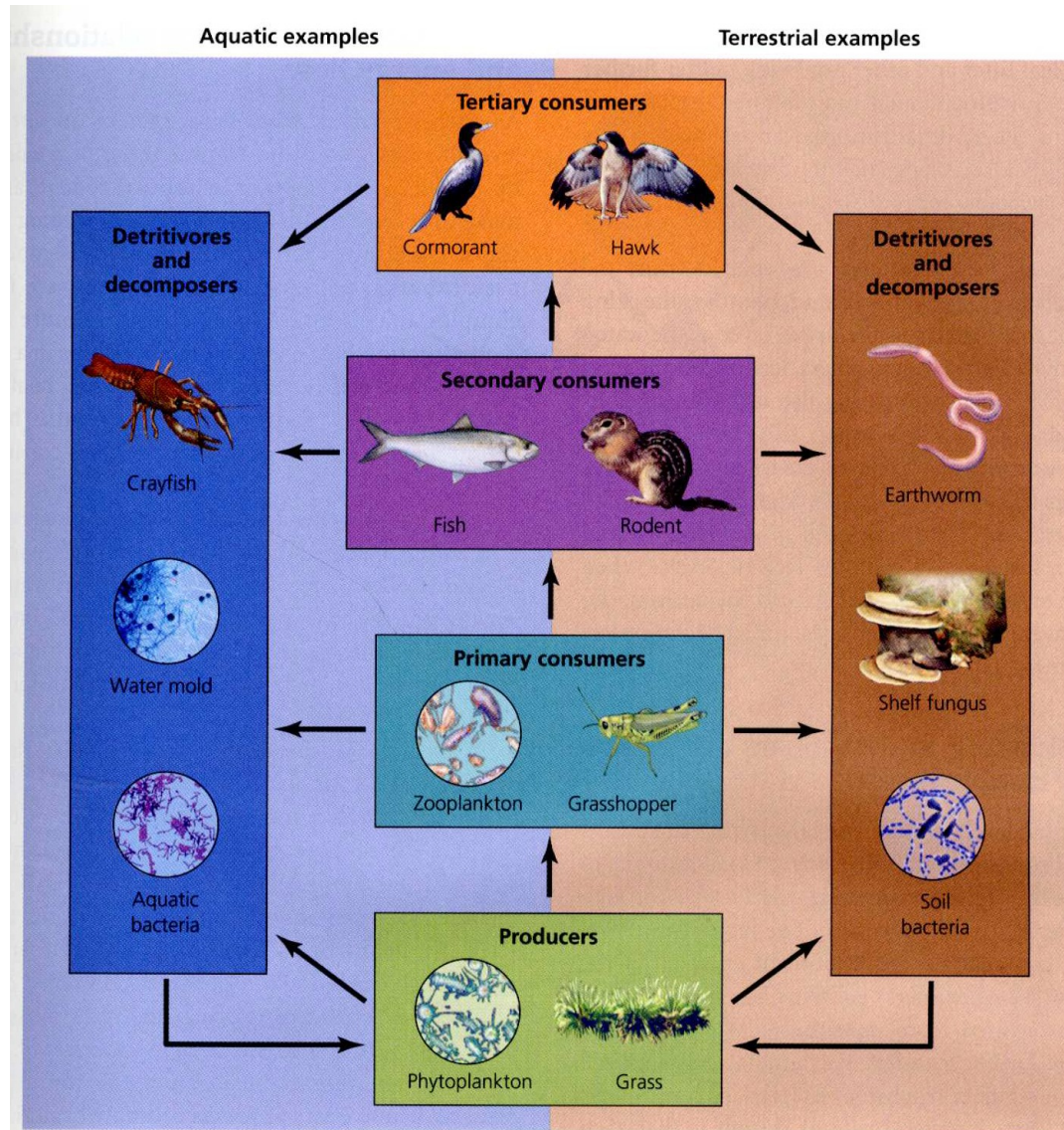

Základní komponenty ekosystému

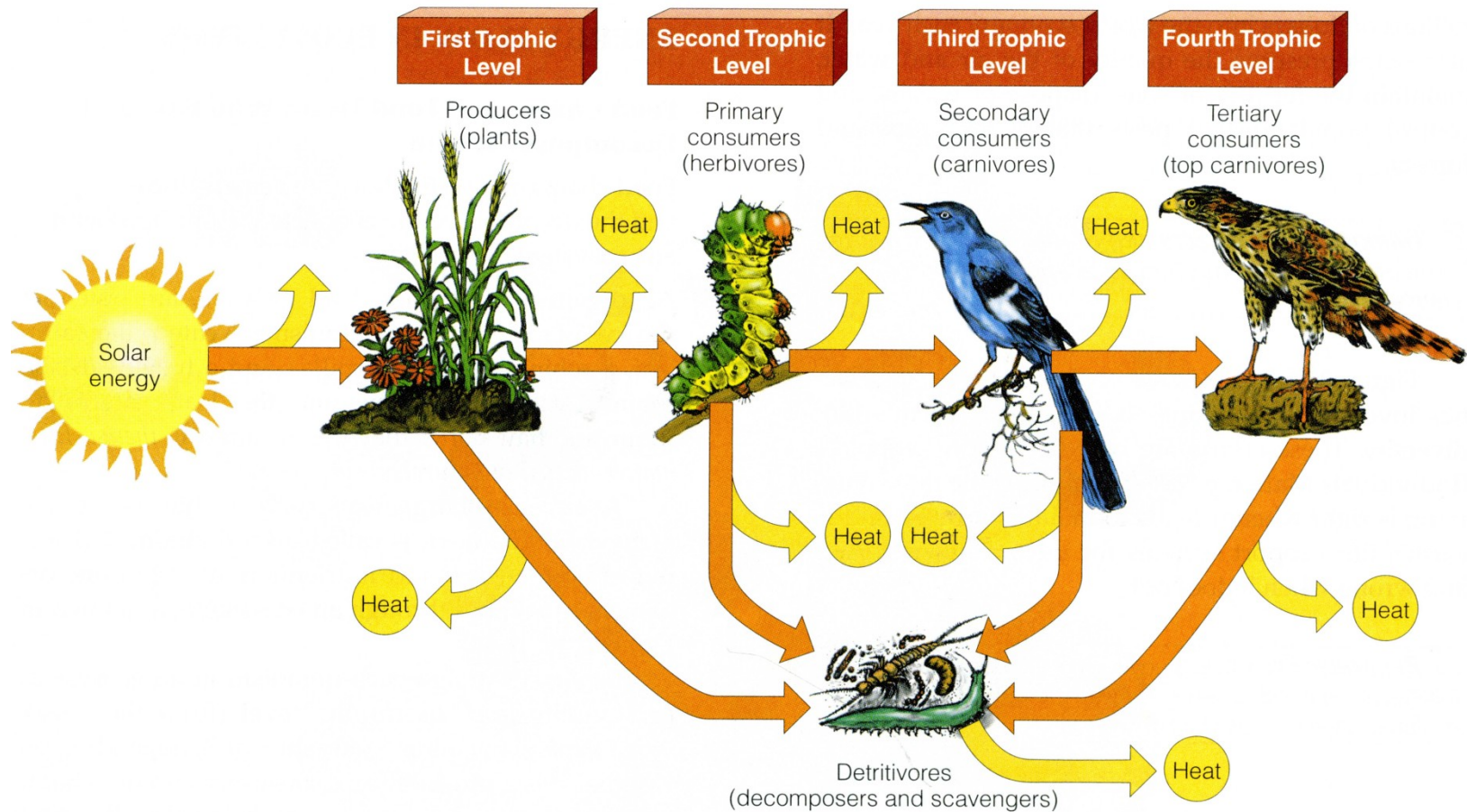
Hierarchická organizace druhů podle jejich trofického stupně a prostředí

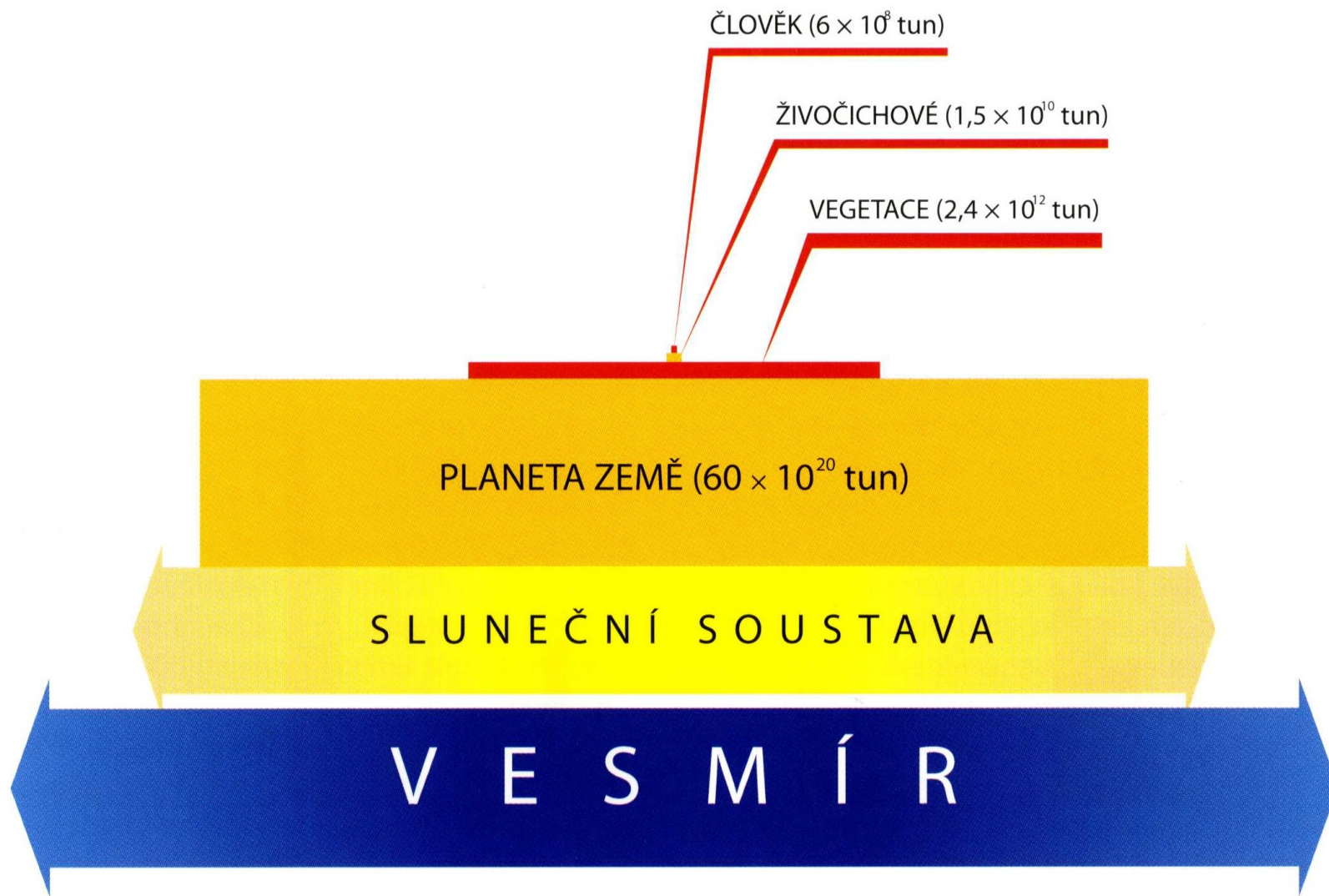
Základní komponenty potravinového řetězce

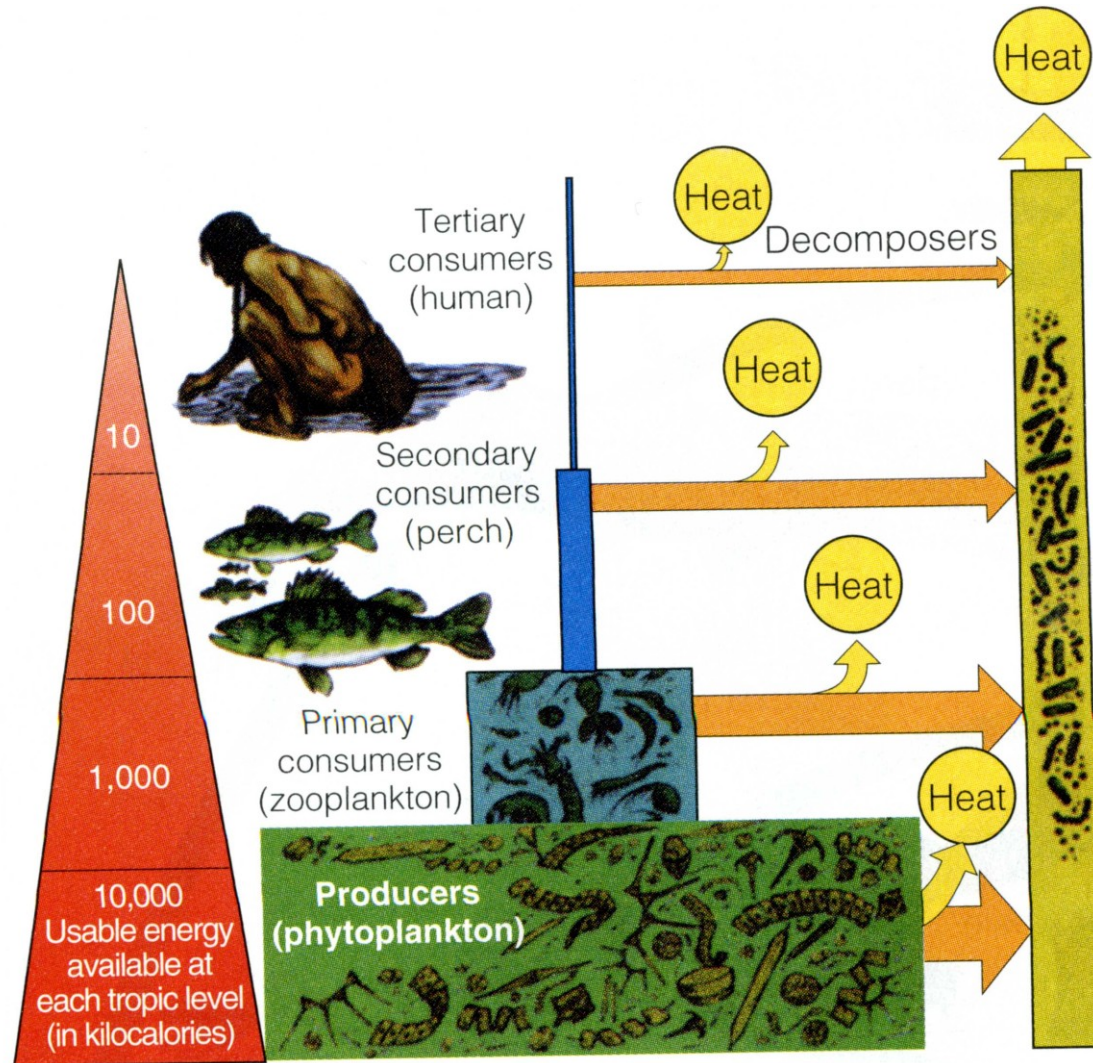

Poměr hmoty Země k biomase

(upraveno podle Svoboda, 2006)

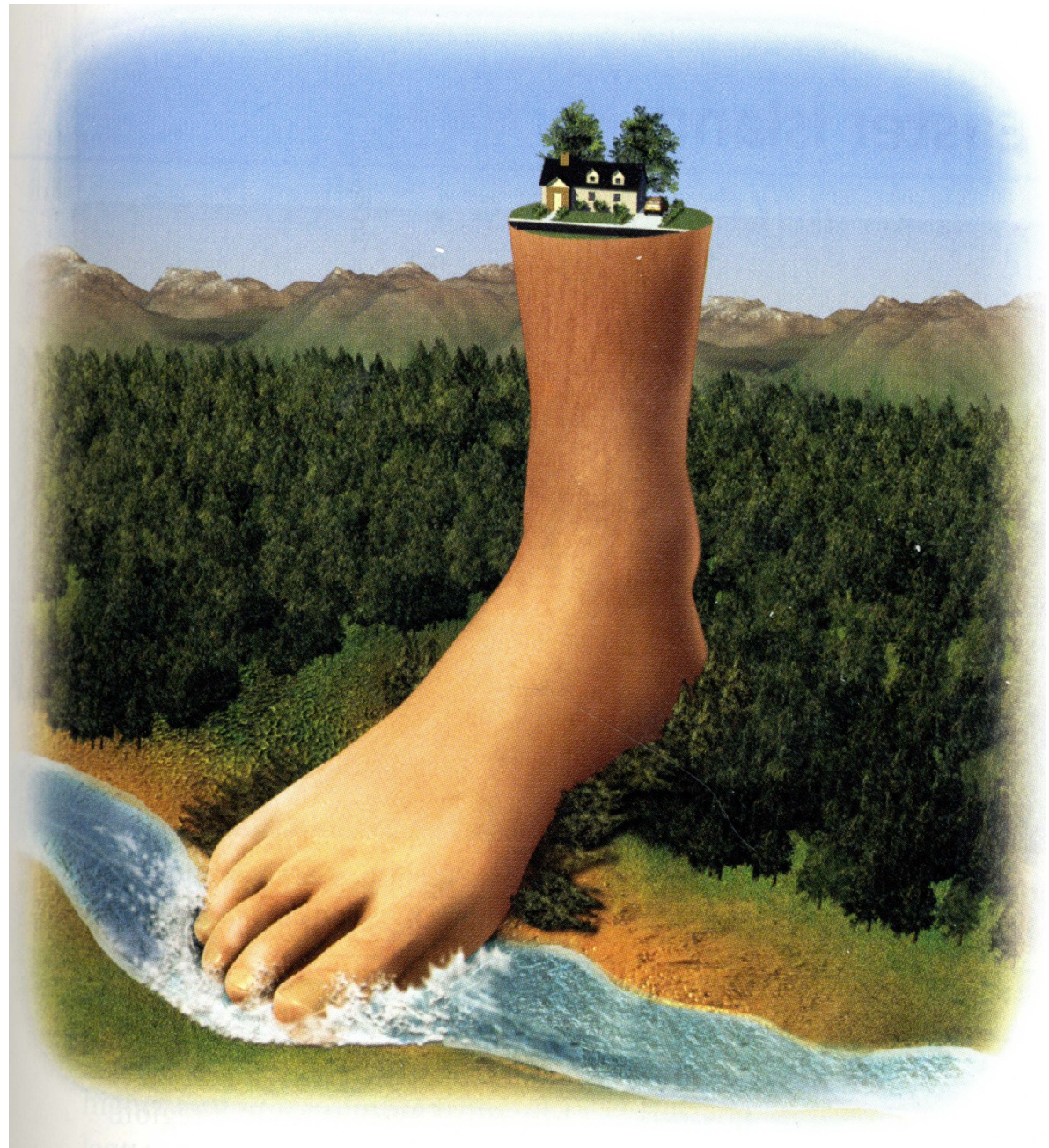

Základní pyramida toku energie v biosféře

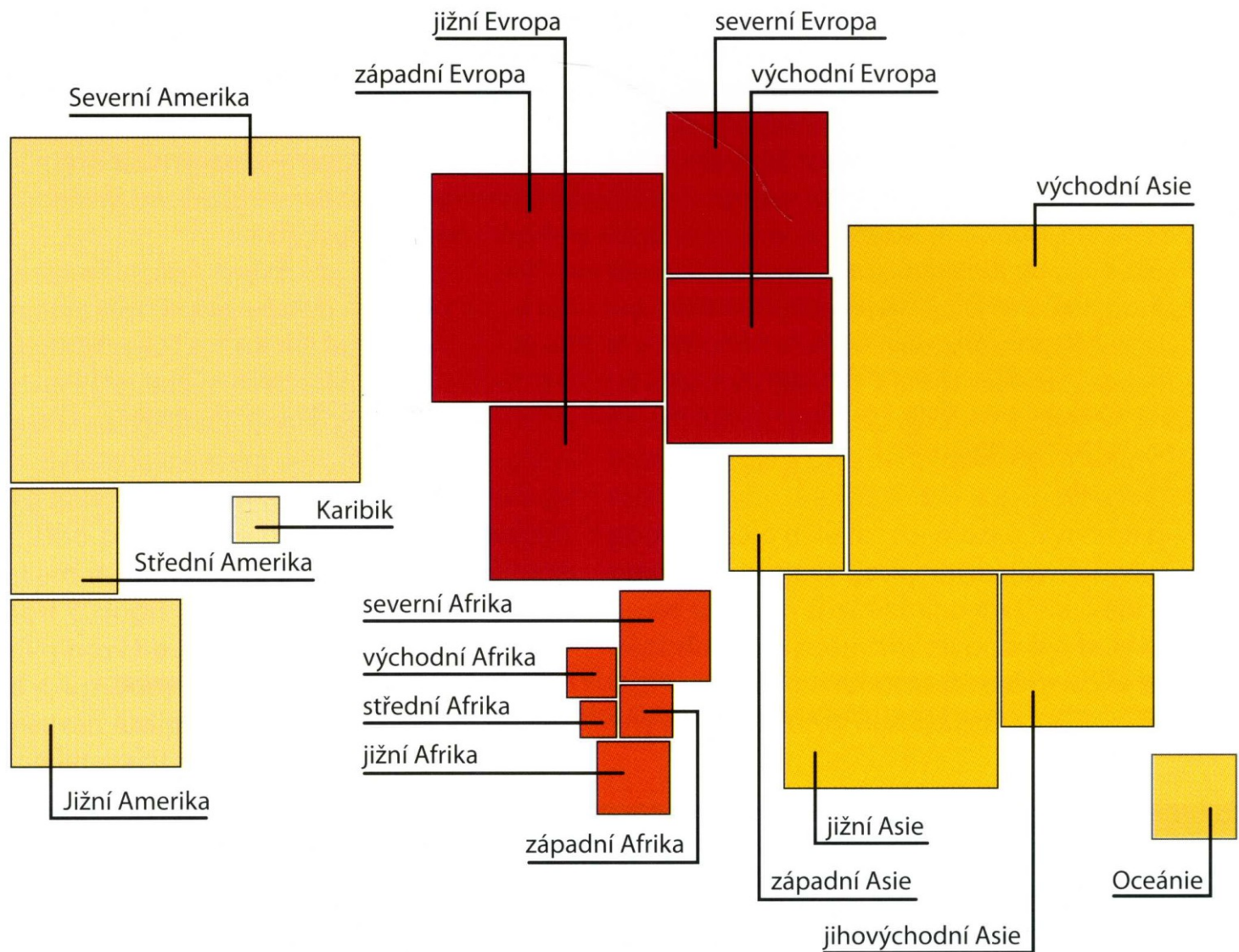
Ekologická stopa představuje celkovou plochu půdy nebo vody nezbytné k produkci zdrojů pro danou populaci

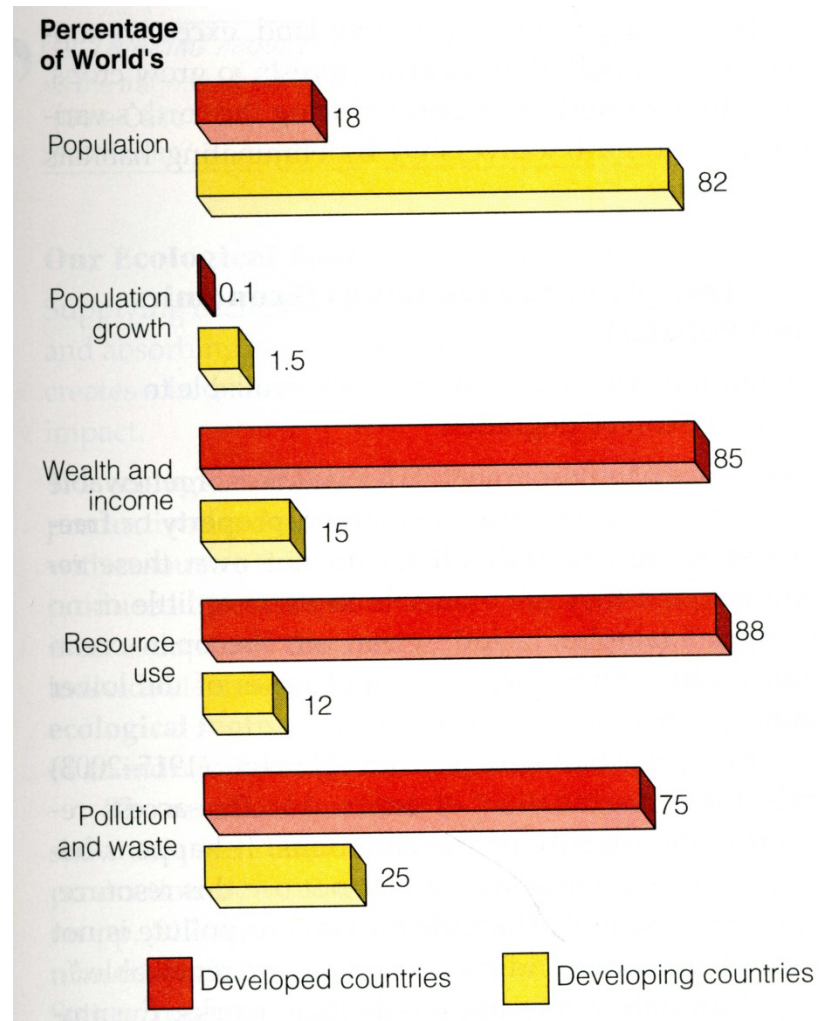

Mapa světa podle hrubého domácího produktu

(upraveno podle GeoHive, 2005)

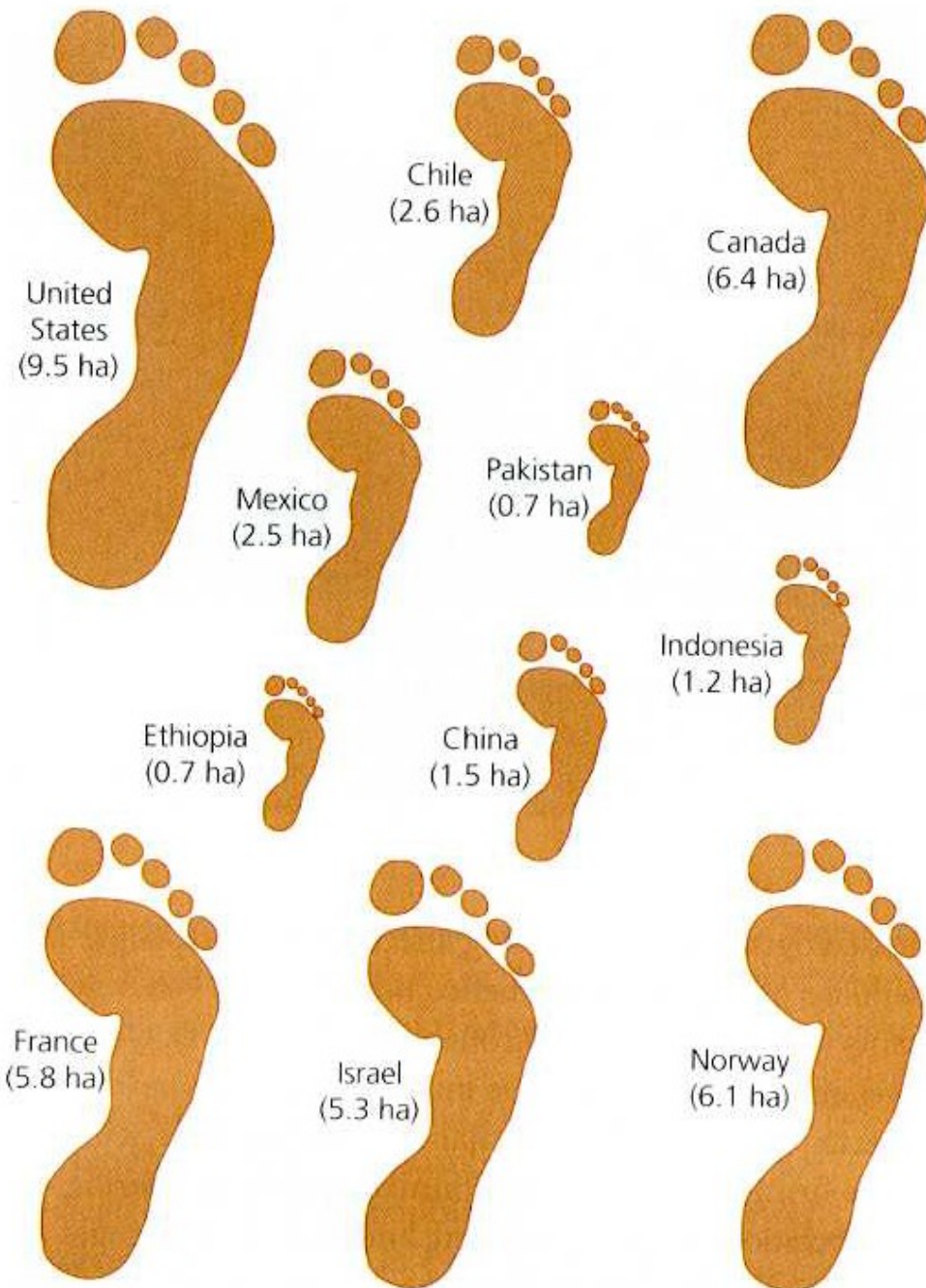

Globální srovnání rozvinutých a rozvojových zemí

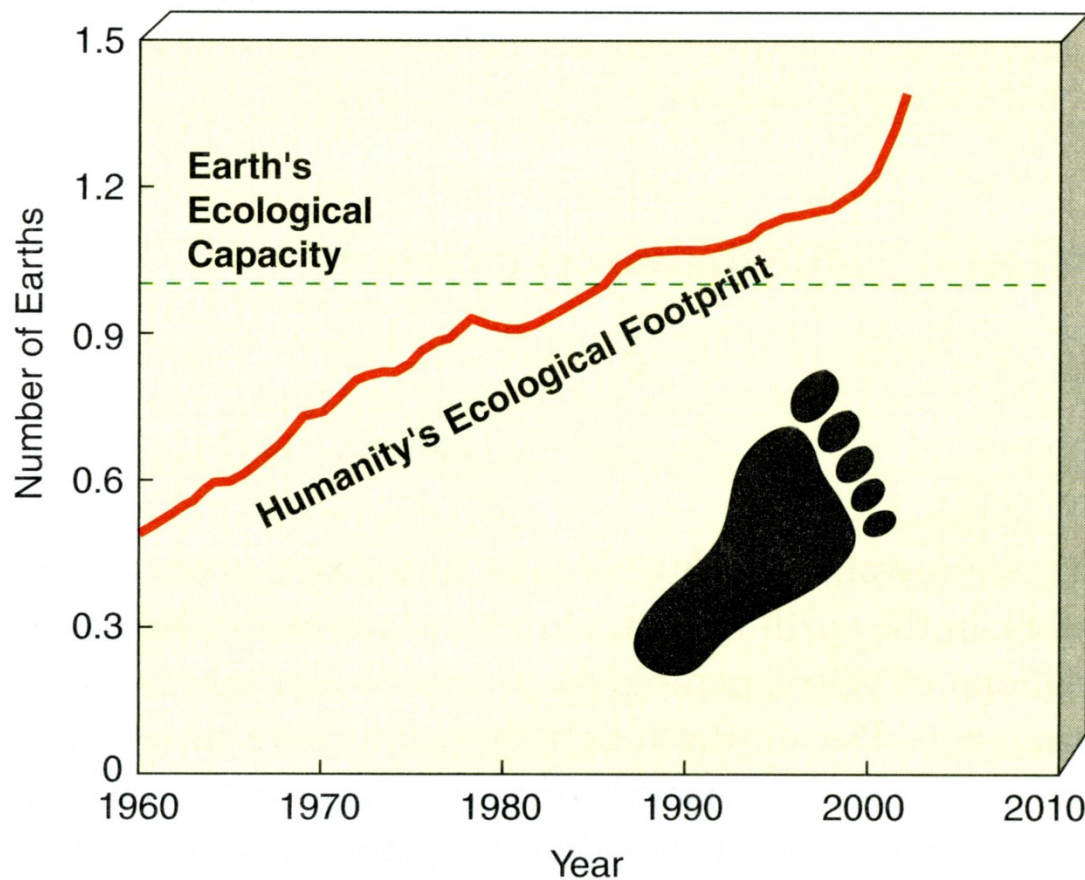

Občanské společnosti různých zemí mají různě velkou ekologickou stopu

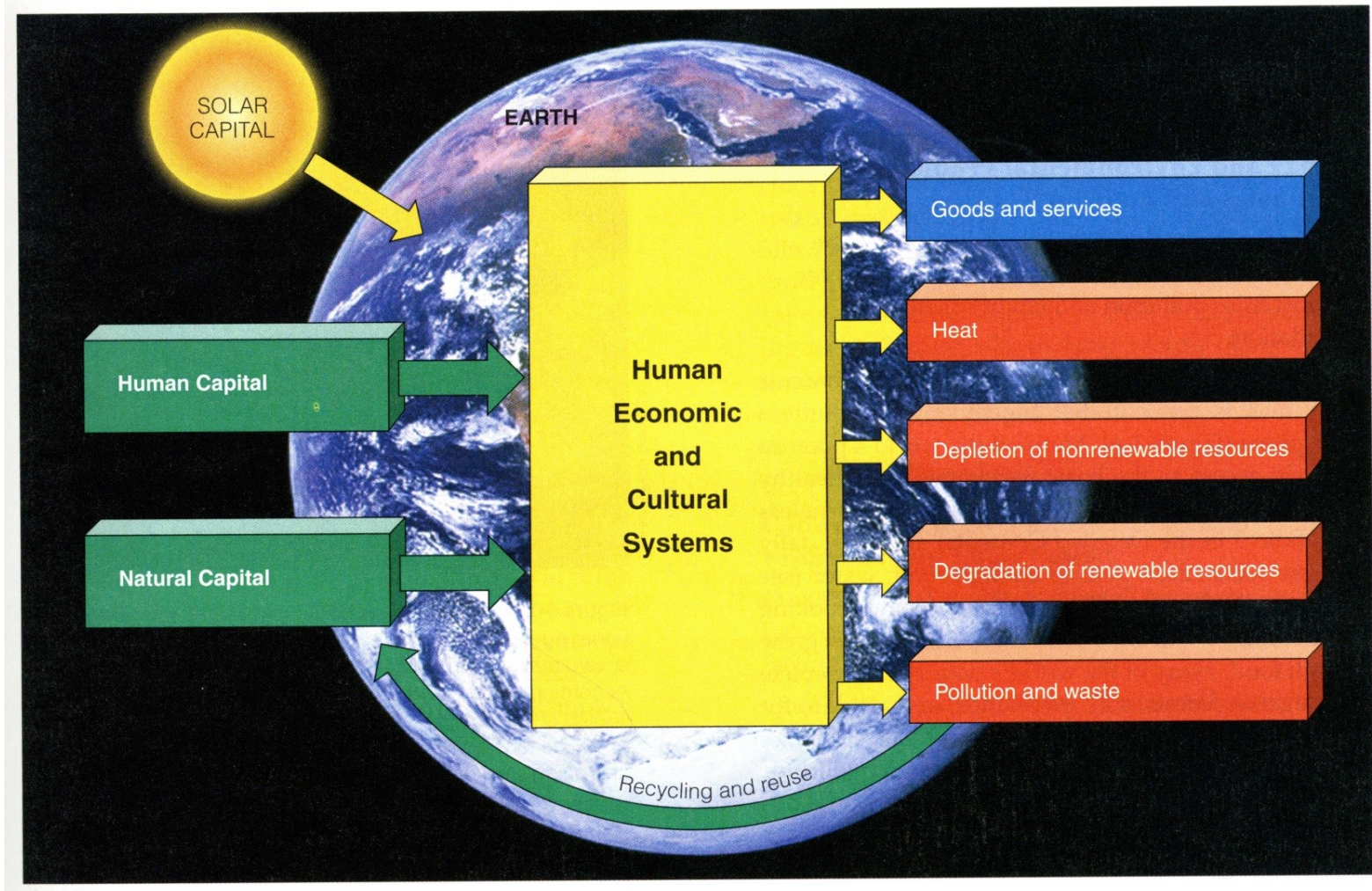

V roce 2002 byla ekologická stopa člověka v průměru o 39% větší než ekologická kapacita Země

Degradace přírodního kapitálu

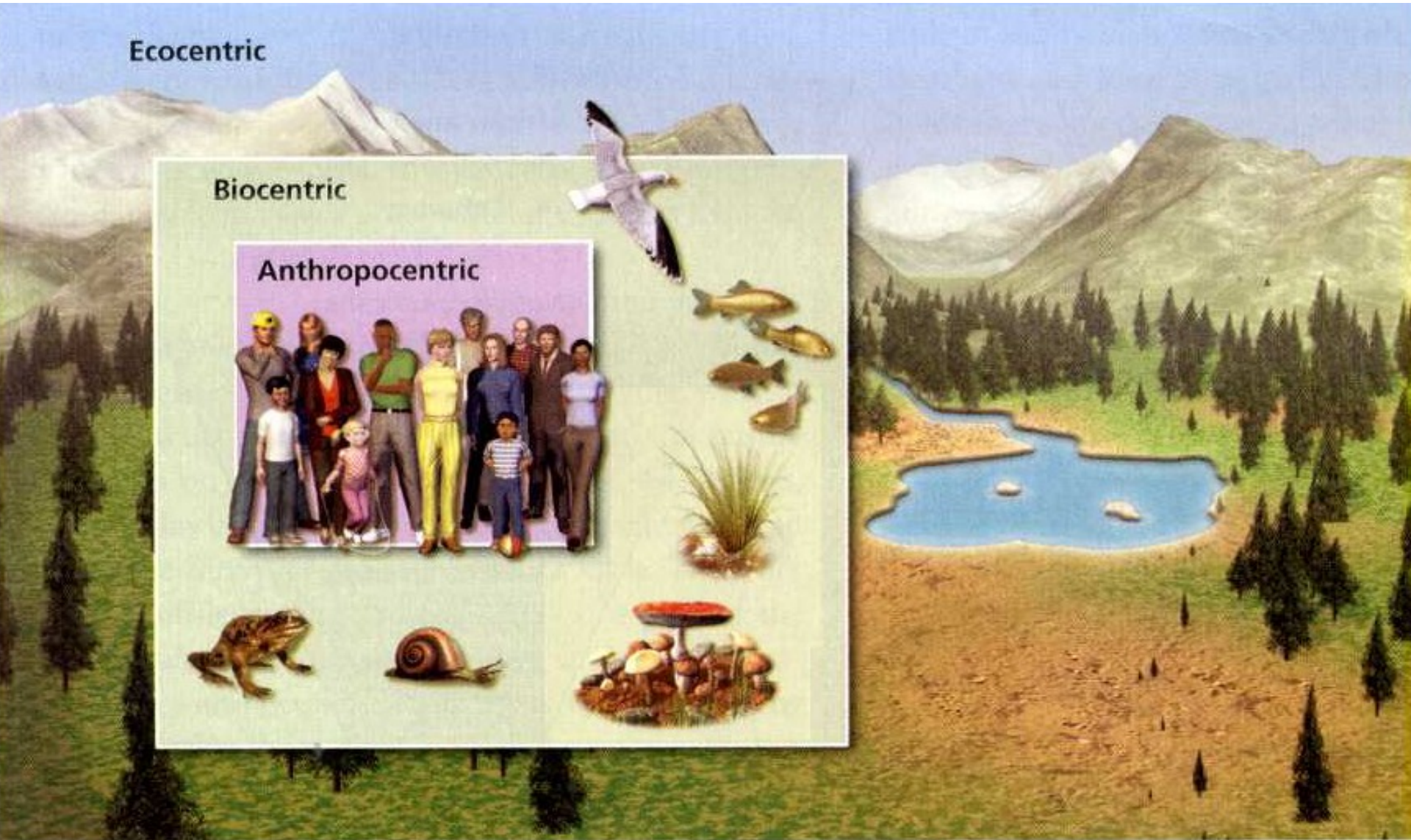

Etická kategorizace lidských zájmů

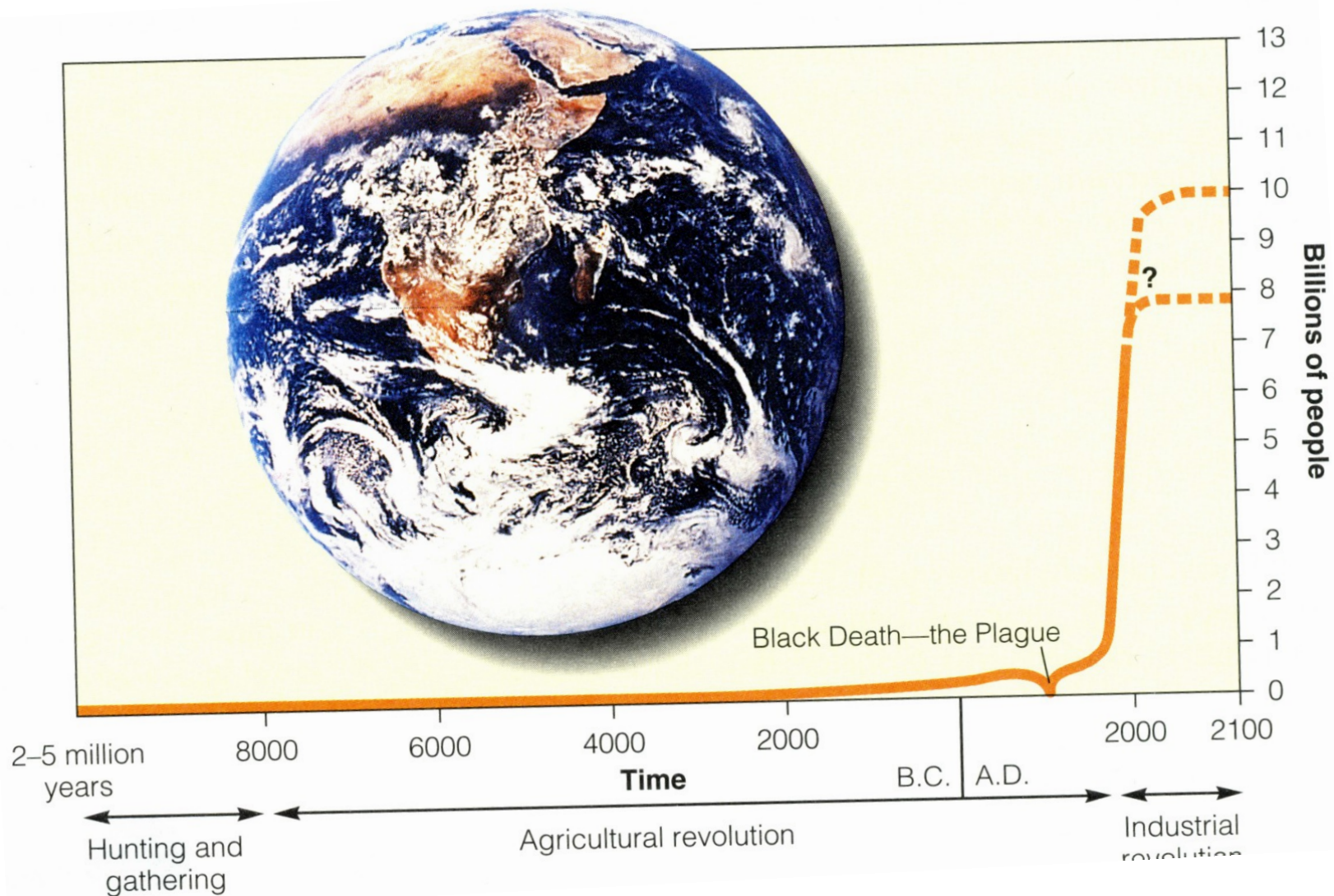
Ecocentric

Biocentric

Anthropocentric

Populační exploze lidstva

Děkuji za pozornost